

Kopplingen mellan civilrätt och skatterätt

– Särskilt om beskattning vid överlåtelse av rätt till
framtida utdelning

*The connection between private law and tax law
– Particularity on taxation of transfers of right to future
dividends*

Joakim Ekberg

Handledare: Maria Nelson

Examinator: Anders Holm

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	Europeiska Unionen
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen (även HFD:s årsbok)
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
KR	Kammarrätten
KSkL	Kommunalskattelagen (1928:370)
LKF	Lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument
MiFID	Markets in Financial Instruments Directive (2004/39/EC)
NJA	Nytt juridiskt arkiv
not.	Notismål (i RÅ resp. HFD)
prop.	Regeringens proposition
ref.	Referat (i RÅ resp. HFD)
RF	Regeringsformen
RR	Regeringsrätten
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SIL	Lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt
SkbrL	Lagen (1936:81) om skuldebrev
SKV	Skatteverket
SN	Skattenytt
SOU	Statens offentliga utredningar
SRN	Skatterättsnämnden
SST	Svensk Skattetidning
VPC	Värdepapperscentralen
VPML	Lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden

EXAMENSARBETE

Ämne:	Masteruppsats i affärsjuridik (skatterätt)
Titel:	Kopplingen mellan civilrätt och skatterätt
Undertitel:	Särskilt om beskattning vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning
Författare:	Joakim Ekberg
Handledare:	Maria Nelson
Ämnesord:	Aktieutdelning, gåva, inkomstskatt, splittringsförbudet

Sammanfattning

I framställningen undersöks kopplingen mellan civilrätt och skatterätt i syfte att klargöra de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid överlåtelser av rätt till framtida utdelning. Fastän rättsområdet stegvis klarlagts i praxis och doktrin under de senaste tio åren kvarstår ett antal rättsfrågor som berör den ifrågavarande transaktionstypen, varför förhoppningen är att uppsatsen ska utgöra ett signifikant bidrag till den fortsatta forskningen. Rättsläget redogörs för både avseende gällande rätt och hur rättsområdet eventuellt kan komma att utvecklas framöver. Utgångspunkten har varit att faktorer som överlåtarens skattemässiga situation och valet av aktierättsligt system inte bör påverka vare sig möjligheterna till att genomföra transaktionen eller de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för förvärvaren. För att illustrera denna utgångspunkt ges betydande utrymme åt kopplingen mellan civilrätten och skatterätten, i ljuset av en kvalitativ rättsfallsstudie av praxis från Högsta förvaltningsdomstolen.

Av resultatet framgår att rätten till framtida utdelning på aktier i både kupong- och avstämningsbolag under vissa förutsättningar kan överlåtas genom såväl gåva som mot vederlag. Resultatet ger stöd för slutsatsen att frågan om vem som har rätt till utdelningen när den kan disponeras avgörs av civilrättsliga regler, likaså är det civilrätten som sätter en yttre gräns för under hur lång tid rätten till framtida utdelning kan avse. Hur den skattskyldige beskattas torde bero på dennes skattemässiga situation, fastän något sådan principiellt ställningstagande inte uttalats explicit i praxis. I ljuset av framställningens slutsatser, betonas behovet av principföljksam prejudikatbildning från rättstillämparen för att garantera förutsebarhet och rättssäkerhet för de skattskyldiga.

MASTER THESIS

Subject:	Master thesis in commercial and business law (tax law)
Title:	The connection between private law and tax law
Subtitle:	Particularity on taxation of transfers of right to future stock dividends
Author:	Joakim Ekberg
Tutor:	Maria Nelson
Subject headings:	Fragmentation prohibition, income taxation, gift, stock dividend

Abstract

This thesis examines the relationship between civil law and tax law in order to investigate the tax effects on transfers of the right to future stock dividends. Although being gradually clarified in previous judgements and academic research, there are a number of legal issues related to such transactions yet to be clarified, hence this thesis is a significant contribution for the further research. This thesis describes both applicable law today and how it could possibly be further developed. The hypothesis has been that factors such as the transferor's tax situation and the choice of stock system should not prejudice the possibilities to carry out the transaction, nor should they affect the tax consequences for the acquirer. To illustrate these ideas, considerable significance in the thesis is concentrated to the relationship between Swedish civil and tax law highlighted by a legal case study of judgements of the Swedish Supreme Administrative Court.

The findings from the research suggest that the right to future dividends on shares in both coupon and registered companies, under certain conditions, can be transferred both as a gift and in exchange of payment. The results provide support for the conclusion that who has the right to the dividend when it can be distributed is determined by the rules of civil law, as do the civil law set an outer limit for how long time the right to future dividends can be transferred. How the taxpayer is taxed following the transaction depends on their fiscal situation, although not being expressed explicitly in the judgements. In the light of the findings from the research, the need for principled consistency in the judicial function is emphasized in order to ensure predictability and legal certainty to the taxpayers.

Innehållsförteckning

DEL I	1
1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING	3
1.3 SYFTE.....	3
1.4 AVGRÄNSNINGAR	4
1.5 METOD OCH MATERIAL.....	4
1.5.1 Lagtolkningsmetoder och förhållningssättet till HFD:s rättspraxis	6
1.6 DISPOSITION.....	8
DEL II	10
2. INLEDANDE TERMINOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER	10
3. CIVILRÄTTSLIG REGLERING AV UTDELNING	12
3.1 INLEDNING	12
3.2 AKTIENS RÄTTSLIGA KARAKTÄR.....	12
3.2.1 Aktieägarens rättigheter, skyldigheter och befogenheter	13
3.3 UTDELNINGSBEGREPPET I AKTIEBOLAGSLAGEN	14
3.3.1 Odelbarhetsprincipen och splittringsförbudet	15
3.3.2 Distinktionen mellan kupong- och avstämningsbolag	16
3.3.2.1 Särskilt om kupongbolag	16
3.3.2.2 Särskilt om avstämningsbolag	18
4. INKOMSTSKATTERÄTTSLIG REGLERING AV UTDELNING	20
4.1 INLEDNING	20
4.2 SKATTERÄTTSLIGA PRINCIPER OCH UTGÅNGSPUNKTER	20
4.3 SKATTSKYLDIGHET FÖR UTDELNING.....	21
4.3.1 Delägar rättigheter enligt inkomstskatterättslig terminologi	21
4.3.2 Något om skattesubjekt för delägar rättigheter	22
4.3.3 Beskattningsstidpunkten för delägar rättigheter	23
4.3.4 Distinktionen mellan kupong- och avstämningsbolag	24
4.3.5 Överlåtelse av kupong utan aktie.....	25
4.4 SÄRSKILT OM UTDELNING FRÅN FÅMANSFÖRETAG OCH NÄRINGSBETINGADE ANDELAR	26
4.4.1 Fåmansföretag	27
4.4.2 Näringsbetingade andelar.....	28
DEL III	30
5. PRAXIS	30
5.1 INLEDNING	30
5.2 RÅ 2006 REF. 45	30
5.2.1 Kommentar till RÅ 2006 ref. 45	31
5.3 RÅ 2009 REF. 68	33
5.3.1 Kommentarer till RÅ 2009 ref. 68.....	34
5.4 HFD 2011 REF. 24.....	36
5.4.1 Kommentar till HFD 2011 ref. 24.....	37
5.5 HFD 2011 NOT. 53	38
5.5.1 Kommentar till HFD 2011 not. 53	39
5.6 HFD 2012 NOT. 32	39
5.6.1 Kommentar till HFD 2012 not. 32	40
DEL IV	42
6. ANALYS	42
6.1 INLEDANDE UTGÅNGSPUNKTER.....	42
6.2 VARFÖR ÖVERLÅTA RÄTT TILL FRAMTIDA UTDELNING?	42

6.2.1 Skatteskälet.....	43
6.2.2 Likviditetsskälet.....	46
6.3 KARTLÄGGNING AV GÄLLANDE RÄTT	47
6.3.1 Ytterligare om distinktionen mellan avstämnings- och kupongbolag.....	48
6.3.2 Gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme	49
6.3.3 Splittringsförbudets räckvidd – kopplingen mellan civilrätt och skatterätt.....	50
6.3.3.1 Det historiska samspelet mellan lagstiftning och rättspraxis.....	50
6.3.3.2 Tidsperioden för avskiljande av utdelning.....	51
6.3.3.3 Splittringsförbudets betydelse för beskattningen.....	54
6.3.4 Överlåtelse av utdelning på näringsbetingade andelar	55
6.4 FALL SOM INTE OMFATTAS AV KARTLÄGGNINGEN	56
6.4.1 Ytterligare om benefika utdelningsöverlåtelser	56
6.4.2 Onerösa utdelningsöverlåtelser	58
7. SAMMANFATTANDE SLUTSATSER.....	60
KÄLLFÖRTECKNING	64

DEL I

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Möjligheterna till att skilja vissa av de rättigheter som en aktie berättigar till från själva äganderätten till aktien klarläggs steg för steg i rättstillämpningen. Rätten till utdelning på en aktie kan under vissa omständigheter överlåtas utan att äganderätten till den underliggande aktien övergår. Sådana transaktioner ger upphov till både civilrättsliga och skatterättsliga frågeställningar. I civilrätten å ena sidan gäller som huvudregel det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudet, enligt vilket de rättigheter som äganderätten till en aktie berättigar till *inte* kan skiljas från själva aktien. I skatterätten å andra sidan gäller som huvudregel att skattesubjekt för utdelning är den som har *rätt* till utdelningen när den kan disponeras, oberoende av om denne rättighetsinnehavare är civilrättslig ägare till aktien eller inte. Civilrätten sägs dock ha en för skatterätten prejudicerande verkan, eftersom den skatterättsliga bedömningen av vem som har rätt till utdelningen när den kan disponeras *torde* bygga på huruvida det civilrättsligt är möjligt att med bindande verkan genomföra en transaktion genom vilken rätten till utdelning skiljs från äganderätten till aktien. I sådana situationer måste avgöras om den civilrättsliga bedömningen ska ligga till grund för beskattningen eller om den skatterättsliga huvudregeln i sig kan föranleda en annan bedömning.

Detta förhållande mellan civilrätten och skatterätten har sedan 1940-talet i allmänhet och under de senaste tio åren i synnerhet givit upphov till osäkerhet hos aktieägare som under olika omständigheter avsett att genomföra transaktioner genom vilka rätten till utdelning skiljs från äganderätten till aktien. Osäkerheten har kommit till uttryck i ett antal avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen, HFD. I dessa avgöranden har de civilrättsliga rättsverkningarna och de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning klarlagts steg för steg. Icke desto mindre lämnar inte enbart domsluten i sig utrymme för tolkning utan även *skälen* bakom respektive avgörande och inte minst *lagmotiven* bakom de bestämmelser på vilka domstolen avgjort målen. Detta tolkningsutrymme har kommit till uttryck i skilda uppfattningar i en tidvis omfattande debatt i doktrin.

I samtliga fall som prövats av HFD har rätten till framtida utdelning överlåtitts benefikt. I målen har förvärvarna av rätten till framtida utdelning, jämlikt den inkomstskatterättsliga lagstiftningen, funnits vara skattesubjekt för utdelningen i fråga trots att de inte civilrättsligt varit ägare

till aktierna på vilka utdelningen utgår. Fastän avgörandena från HFD i många avseenden bidragit till att klarlägga rättsläget så kvarstår ett antal särskilda gränsdragningsfrågor avseende vilken typ av överlåtelser som är förenliga med det civilrättsliga splittringsförbudet samt över hur lång tid framåt en sådan utdelningsrätt kan överlåtas. Denna gränsdragningsproblematik kompliceras ytterligare av att äganderätten till aktier kan komma till uttryck genom två alternativa aktierättsliga system, nämligen avstämningsbolag och kupongbolag. Denna uppdelning i två skilda system ger i sin tur upphov inte bara till frågor av sakrättslig natur utan även till frågor om uppdelningens förenlighet med grundläggande skatterättsliga principer. Därutöver ger skatterättslig *lex specialis*, såsom reglerna om beskattning av kvalificerade och näringsbetingade andelar, upphov till särskilda ställningstaganden avseende inte bara *vem* som ska beskattas för överlåten utdelning utan även *hur* denne ska beskattas.

Så som rättsläget ser ut idag finns det därför ett särskilt skyddsintresse för de enskilda i fråga om *förutsebarhet*. En svåridentifierad gräns mellan civilrättsligt och skatterättsligt giltiga och ogiltiga transaktioner kan annars ge upphov till en gråzon, i vilken nya transaktionsformer utformas i syfte minska skatten. För rättstillämparen ställs därför höga krav på en tydlig och konsekvent principföljsamhet i prejudikatbildningen för att säkerställa rättssäkerhet och fiskalisk effektivitet.

Rättsläget i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning kan betraktas både ur ett perspektiv som tar sikte på gällande rätt och ur ett framåtblickande perspektiv där hänsyn tas inte bara till vilka framtida transaktioner gällande rätt kan antas möjliggöra utan även hur incitamenten för att genomföra sådana transaktioner kan påverkas av ändrad skatterättslig lagstiftning i övrigt. Eftersom praxis enbart berört benefika utdelningsöverlåtelser kvarstår därutöver frågan om den skatterättsliga och civilrättsliga förenligheten med överlåtelser som istället sker mot vederlag.

Fastän frågan om möjligheterna till att skilja rätten till framtida utdelning från äganderätten till aktien steg för steg klarlagts i praxis och doktrin kvarstår emellertid, enligt min uppfattning, ett behov av inte bara en utförlig granskning av rättsläget mot bakgrund av det tolkningsutrymme som frågan synes inrymma utan även en redogörelse för vilka framtida transaktioner som rättsläget, så som det ser ut idag, kan tänkas ge upphov till.

1.2 Problemformulering

Under vilka omständigheter är det möjligt att skilja rätten till framtida utdelning från äganderätten till en aktie?

Vilka är de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för överlåtaren *och* förvärvaren av en sådan utdelningsrätt?

1.3 Syfte

Jag avser i uppsatsen att *redogöra* för förhållandet mellan civilrätten och skatterätten, särskilt med avseende på den civilrättsliga giltigheten och de inkomstskatterättsliga konsekvenserna, för såväl överlåtaren som förvärvaren, vid överlåtelser av rätt till framtida utdelning på aktier. De uppkomna problemen berör i huvudsak två rättsområden, nämligen civilrätt och skatterätt.¹ I uppsatsens inledande skede avser jag därför att *identifiera* det rättsliga problemområde som förhållandet mellan rättsområdena kan ge upphov till.

Mot bakgrund av det rättsliga problemområdet enligt ovan syftar jag till att *analysera* de civilrättsliga och skatterättsliga frågeställningar som aktualiseras av gränsdragningen mellan de två rättsområdena vid transaktioner genom vilka rätten till utdelning skiljs från äganderätten till aktien. Förhoppningen är att jag i analysen kan *klargöra* hur gränsdragningen ska ske i frågor där civilrätten och skatterätten betraktade var för sig synes ge olika svar. Ett sådant klagörande innefattar således till viss del att bedöma huruvida civilrätten, vad avser överlåtelser av rätt till framtida utdelning, har en för skatterätten prejudicerande verkan eller om skatterätten gör avsteg från vad som stadgas i civilrätten. Frågan om hur civilrättsliga begrepp används i skatterätten är således av vikt att utreda för att klargöra rättsläget i fråga om överlåtelser av rätt till framtida utdelning. Mot bakgrund av förhållandet mellan rättsområdena syftar jag i analysen till att belysa de två rättsområdena i ljuset av den praxis som behandlar frågan.

Svaret på frågeställningen som jag avser att angripa i uppsatsen har stegvis formats av rättstillämparen under de senaste tio åren. Jag tillskriver HFD:s praxis stor tyngd i framställningen i syfte att genom en *systematisk* framställning visa på vikten av principföljsam prejudikatbildning i skattemål. HFD:s stegvisa klarläggande av svaret på rättsfrågan kan därutöver i sig göras till föremål för tolkning. Detta har kommit att avspeglats i doktrin varför jag med uppsatsen

¹ Rättsområdet sakrätt har därutöver en viss betydelse i fråga om skuldebrevsrättsliga regler och sakrättsmoment.

hoppas på att intresseväckande kunna *beskriva* den utveckling som skett historiskt och eventuellt kan komma att fortskrida framöver samt att *sammanställa* det aktuella problemområdet med förhoppningen att uppsatsen kan vara till nytta för såväl aktieägare och partsföreträdare som för den rättsvetenskapliga forskningen.

1.4 Avgränsningar

Framställningen behandlar inga andra former av värdeöverföringar från bolag än vinstutdelning av likvida medel till bolagets aktieägare. Förmögenhetsöverföringar från ett aktiebolag direkt till en annan juridisk eller fysisk person som äger vare sig aktier eller rätt till framtida utdelning ligger därför inte inom ramen för denna framställning. Av praxis följer nämligen att en förmögenhetsöverföring som sker från ett aktiebolag direkt till en annan juridisk person, utan att vara affärsmässigt motiverad, innebär ett sådant förfogande över det överförda värdet att det ska behandlas som utdelning till aktieägarna i det överlåtande bolaget som därmed ska beskattas, om det inte är fråga om en underprisöverlåtelse enligt 23 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL.²

1.5 Metod och material

Kopplingen mellan civilrätten och skatterätten utreds med utgångspunkt i ett övergripande rättsvetenskapligt perspektiv. Så som framgått i syftet riktar sig framställningen till såväl aktieägare och partsföreträdare som till den rättsvetenskapliga forskningen. Uppsatsens metodval begränsas därför inte till att enbart beskriva och analysera gällande rätt så som den finns beskriven i rent auktoritativa rättskällor, utan har en mer dynamisk infallsvinkel än vad ett strikt rättsdogmatiskt metodval skulle möjliggöra.³ För att vinna kunskap om rättsreglernas innehåll tar jag därför hänsyn ett mer omfattande underlag av rättskällor än vad den strikta rättsdogmatikern skulle tänkas göra i en motsvarande situation. Detta avsteg från den strikta rättsdogmatiska metoden motiveras av att det i framställningen torde krävas för att identifiera i vilken mån principiella ställningstaganden implicit uttryckts av domstolen i de såväl auktoritativa som mindre auktoritativa avgöranden som omfattas av uppsatsens rättsfallsstudie. Icke desto mindre syftar

² Se RÅ 2004 ref. 1, överlåtelse från ett aktiebolag till ett annat, och RÅ 2007 not. 161, överlåtelse från ett aktiebolag till en stiftelse.

³ En strikt rättsdogmatisk metod skulle försvåra möjligheten att uppnå uppsatsens syfte, eftersom rättsdogmatikern i regel skriver för rättstillämparen och att rättsdogmatikern därför endast torde vara användbar i fråga om redogörelser för innehållet i gällande rätt, inte för andra kunskapsintressen. Se Olsen, L., ”Rättsvetenskapliga perspektiv”, *Svensk Juristidning*, nr. 2, 2004, s. 113 ff., Ross, A., *Om ret og retfærdighed : en indførelse i den analytiske retsfilosofi*, Köpenhamn: Nyt nordisk forlag Arnold Busck, 1953, s. 52 och 105 samt Sandgren, C., ”Vad är rättsvetenskap?”, *Festskrift till Peter Siepel*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2006.

jag med metodvalet att åstadkomma en gedigen utsaga om gällande rätt, enligt vad den rättsdogmatiska uppgiften synes gå ut på.⁴

Framställningen är utformad med metodologisk utgångspunkt i rättskälleläran i den bemärkelsen att såväl lagtext som förarbeten, praxis och doktrin beaktas. Det torde vara uppenbart att det inom skilda rättsområden – till exempel civilrätt och skatterätt – utvecklats skilda arbetssätt, dels på grund av att rättskällorna av historiska skäl skiljer sig åt mellan rättsområdena och dels som följd av att rättsområdena i olika hög grad påverkas av rättspolitiska överväganden.⁵ Jag ska därför under nästa rubrik återkomma till i vilken ordning jag rangordnar rättskällorna i framställningen. I framställningens deskriptiva del tillskrivs såväl lagtexten som de tre senare rättskällorna betydande utrymme för att ge läsaren en tydlig bild av den *historiska* utvecklingen av förhållandet mellan civilrätten och skatterätten i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning. Mot bakgrund av framställningens deskriptiva del har jag därvid förhoppningen att läsaren ska få god förståelse hur rättsläget avseende överlåtelse av rätt till framtida utdelning stegvis *klarlagts* i rättstillämpningen.

Uppsatsens frågeställning angrips både ur ett analytiskt och ur ett affärsjuridiskt perspektiv. Med *analytiskt* perspektiv syftar jag på att kritiskt analysera rättsverkningarna av samma rättsfråga i två skilda rättsområden, nämligen civilrätten och skatterätten. Framställningen bygger emellertid inte på en rättslig analys av enskilda frågeställningar enbart i det juridiska sammanhang där frågan typiskt sett hör hemma, eftersom utgångspunkten för framställningen är att civilrätten *kan* ha en prejudicerande verkan på skatterätten. Jag ansluter mig därför till viss del men inte helt till det interdisciplinära metodval som beskrivs av bland annat Elgebrandt.⁶ Den rättsliga analysen av de i uppsatsen ifrågavarande civilrättsliga frågeställningarna tar således sikte på den civilrättsliga giltigheten av särskilda transaktioner. För uppsatsens skatterättsliga frågeställningar analyseras istället både de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för de subjekt som är parter i de civilrättsligt giltiga eller ogiltiga transaktionerna och huruvida eventuell civilrättslig ogiltighet ska *påverka* beskattningen. I den rättsliga analysen tar jag sikte på att, mot bakgrund av det material som redogörs för inom respektive rättsområde, *identifiera* tolk-

⁴ Peczenik, A., *Vad är rätt? : om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation*, Stockholm: Fritze, 1995 s. 260 ff., samt s. 314.

⁵ Wahlgren, P., ”Syfte och nytta med rättsvetenskapliga arbeten”, *Svensk Juristtidning*, nr. 3, 2002, s. 294.

⁶ Se Elgebrandt, E., *Ägande och värde av utsläppsrätter och andra liknande handelsobjekt : En sakrättslig, redovisningsrättslig och skatterättslig studie*, Stockholm: Jure förlag AB, 2012, s. 41.

ningsmöjligheter och olikheter mellan de två rättsområdena. Mot bakgrund av dessa tolkningsmöjligheter och olikheter presenteras en konsekvensanalys av risken för spridningseffekter orsakade av hur rättsordningen, ifråga om förhållandet mellan civilrätten och skatterätten vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning, har tolkats i rättstillämpningen. Med *affärsjuridiskt* perspektiv syftar jag istället på att bedöma och analysera de affärsmässiga *motiv* som kan tänkas ha legat till grund för de specifika transaktioner som utgjort grunden för avgörandena i rättsfallsstudien samt att bedöma hur ett förändrat rättsläge i övrigt kan tänkas påverka dessa motiv.

1.5.1 Lagtolkningsmetoder och förhållningssättet till HFD:s rättspraxis

Skatterätten hör till den offentliga rätten och därmed även den förvaltningsrättsliga processordningen.⁷ Följaktligen utgörs underlaget till uppsatsens rättsfallsstudie av avgöranden från HFD, eller för avgöranden innan den 1 januari 2011, Regeringsrätten, RR. Vägen till högsta instans i skattefrågor som behandlas i domstol kan följa två processlinjer. Den första processlinjen följer den förvaltningsrättsliga instansordningen, det vill säga förvaltningsrätt, kammarrätt och HFD. Den andra processlinjen utgörs istället av förhandsbesked från Skatterättsnämnden, SRN, som överklagas direkt till HFD.⁸ Förhandsbeskeden från SRN har till fördel att rättsfrågorna vanligtvis är *renare* än i andra förvaltningsrättsliga mål. De skattskyldiga ställer SRN inför renodlade frågeställningar vilket medför att det sällan blir fråga för HFD att reda ut oklara omständigheter i målen.⁹ Majoriteten av de avgöranden som kommer att behandlas i uppsatsen har avgjorts enligt den andra processlinjen. Vägledande avgöranden publiceras i Högsta förvaltningsdomstolens årsbok, tidigare Regeringsrättens årsbok. Avgörandena publiceras som antingen referat- eller notismål. Svaret på vari skillnaden mellan dem ligger synes det inte råda enighet om i doktrin. Referatmålen anses ofta ha ett högre rättskällevärde än notismål, i synnerhet i en strikt rättsdogmatisk framställning.¹⁰ Vissa författare menar istället att alla mål, förutom mål meddelade i plenum, har *samma* rättskällevärde. Istället visar placeringen som notis- eller referatmål huruvida HFD vill signalera att det uppstått något nytt i praxis eller att HFD

⁷ Hiort af Ornäs, L., *Skatterätt*, Stockholm: Liber, 2013, s. 27.

⁸ Se 22 § lag (1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor. Se även Hiort af Ornäs, 2013, s. 27 f.

⁹ Lodin, S., Lindencrona, G., Melz, P., Silfverberg, C., Simon-Almendal, T., *Inkomstskatt : En läro- och handbok i skatterätt*, Lund: Studentlitteratur, 2015, s. 738.

¹⁰ Kristoffersson, E., ”Att använda prejudikat och annan rättspraxis i rättstillämpningen”, *Svensk Skattetidning*, nr. 10, 2011, s. 839.

gjort en egen analys av rättsläget och därmed en annan bedömning än tidigare instanser i processlinjen.¹¹ Mot bakgrund av att målen i rättsfallsstudien kronologiskt gått från att ha publicerats övervägande som referat till att övervägande publiceras som notismål finner jag skäl för att ansluta mig till den senare tolkningen och därmed tillskriva målen *samma* rättskällevärde oavsett placeringen som referat- eller notismål.

Den tillämpande juridiken har länge dominerats av lag och förarbeten. Det torde råda enighet i rättstillämpningen om att lagens ordalydelse ska följas. Rättstillämparen ska således sträva efter att tolka lagtexten i ljuset av dess ordalydelse och systematik.¹² Vid tolkning av skattelag har dock lagmotiven, vilka kommer till uttryck i utredningsbetänkanden eller propositioner, en privilegierad plats.¹³ Kellgren menar att auktoritetslojaliteten till rättskällorna begränsas av att rättskällorna långt ifrån alltid ger tillräcklig ledning för att avgöra alla tolkningsfrågor och att det därför kan ställas tolkningsalternativ mot varandra utan att det är möjligt att avgöra vilket av dem som är mest lojalt. Detta leder i längden till självständiga val av rättstillämparen vilket ligger till grund för slutsatsen att värderingar och sunt förnuft alltid har ett visst utrymme i rättstillämpningen.¹⁴ De högsta dominstanserna har därför i allt större utsträckning axlat rollen som uttolkare av rätten, i form av prejudikatbildare. En följd härav är att HFD:s praxis i skatterätten kan anses ha ett *högre* rättskällevärde än förarbetenas motivuttalanden, vilket därmed sätter den traditionella rättsdogmatiska rättskällehierarkin ur spel.¹⁵ Ett ställningstagande av HFD i en lagtolkningsfråga i en dom har därför numera ett *självständigt* värde som rättskälla. En rättsfråga som avgjorts i ett flertal konsekventa domar stärker värdet på domarna som rättskälla ytterligare, man talar då om stadgad praxis.¹⁶ HFD som prejudikatinstans spelar därför en

¹¹ Cejje, K., ”Väsentlig anknytning – ytterligare tio år med rättspraxis från HFD”, *Skattenytt*, Akademisk årsskrift, 2012, s. 96. Författaren menar att notismål med ledning av resonemanget skulle vara de mål där HFD fastställer ett förhandsbesked utan att tillföra eget resonemang och de fall där tidigare praxis bekräftas.

¹² Kellgren, J., *Mål och metoder vid tolkning av skattelag : Med särskild inriktning på användning av förarbeten*, Uppsala: Iustus, 1997 s. 30 f.

¹³ Lodin m.fl., 2015, s. 736. Denna uppfattning stöds av bl.a. Melz som menar att det råder enighet om att domstolarna i stor utsträckning använder förarbetsuttalanden vid lagtolkning, men att uppfattningarna i litteraturen är delade avseende hur stor följsamheten ska vara, se Melz, P., ”Lagtolkningsmetoder – synpunkter i anledning av ett rättsfall om subjektiv skattskyldighet för ränteintäkter”, *Skattenytt*, 1992, s. 613.

¹⁴ Kellgren, 1997, s. 30 f.

¹⁵ Tjernberg, M., ”Högsta förvaltningsdomstolen och principföljsam prejudikatbildning i skattemål”, *Skattenytt*, nr. 1-2, 2016, s. 42. I Bergströms avhandling från 1978 ges uttryck för den äldre uppfattningen enligt vilken praxis tillmättes lägre rättskällevärde. Det torde emellertid kunna förklaras med att HFD inte alltid varit en renodlad prejudikatinstans utan tidigare avgjorde frågor om mer triviala rättsfrågor och kanske helt utan lagtolkning. Se Bergström, S., *Skatter och civilrätt : En studie över användningen av civilrättsliga termer i skatterättsliga sammanhang*, Stockholm: Liber Förlag, 1978.

¹⁶ Kravet på konsekvens är ett av de viktigaste kraven man kan ställa på HFD i dess dömande verksamhet. Se Lodin m.fl., 2015, s. 739.

betydelsefull roll för lagtolkningen, vilket ger domstolen ett ansvar för att i prejudikaten tydliggöra metoder och riktlinjer för skatterättslig tolkning.¹⁷ Fastän förvaltningsdomstolarna ofta visar stor följsamhet mot motivuttalanden i förarbetena så kan gällande rätt därför inte förstås enbart med utgångspunkt i lagstiftningens uppbyggnad, istället är den mest givande utgångspunkten ofta det historiska samspelet mellan lagstiftning och rättspraxis.¹⁸ Lagstiftaren ägnar sig sällan åt att kodifiera praxis på skatteområdet utan reagerar istället snabbt inför ändringar av praxis.¹⁹ Rättsutvecklingen kan därmed sägas ledas av HFD och lagstiftaren kan i sin tur låta praxis utvecklas på ett lämpligt sätt och, om så inte sker, ingripa genom införande av ny lagstiftning som gör praxis obsolet. Detta samspel mellan lagstiftningen och rättspraxis motiveras av förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen samt av processekonomiska skäl.²⁰ Följaktligen innebär en undersökning av gällande rätt till stor del studier av rättspraxis vilket kommer att avspeglats i den fortsatta framställningen.²¹ Fastän jag ansluter mig till denna metod för undersökning av gällande skatterätt är jag medveten om att hur de olika tolkningsmetoderna för hur skattelag ska tolkas och tillämpas icke desto mindre är föremål för debatt.²²

1.6 Disposition

I syfte att göra framställningen pedagogisk utgör Del II en rättsvetenskaplig genomgång av utdelningsbegreppet i aktiebolagsrätten och skatterätten var för sig. Förståelse för det aktiebolagsrättsliga utdelningsbegreppet kräver inledningsvis en redogörelse för aktiens grundläggande karaktäristik, som i sin tur inverkar på utdelningsbegreppet. Eftersom svaret på frågan om när överlåtelse av rätt till framtida utdelning anses tillåtna har klarlagts över tid anser jag historiska inslag av hur frågan har behandlats i äldre gällande rätt vara motiverade. Eftersom flera av de avgöranden, med vilka jag avser belysa utvecklingen i fråga om överlåtelse av utdelningsrätter, är avgjorda enligt äldre aktiebolags- och skatterättsliga regler följer även, i den mån det är nödvändigt, redogörelser för de äldre lagar på vilka domstolen avgjort målen. Där-

¹⁷ Lodin m.fl., 2015, s. 736 samt Tjernberg, 2016, s. 42.

¹⁸ Lodin m.fl., 2015, s. 738. I doktrin betonas ofta även objektiv och subjektiv lagtolkningsmetod, där den objektiva avser att den skattskyldige fäster avgörande vikt vid lagtextens ordalydelse och där den subjektiva avser att, genom studier av förarbeten, fästa vikt vid vad som var lagstiftarens syfte. Normalt sett kan förarbetena förklara och belysa lagtexten. Förhållandet mellan objektiv och subjektiv lagtolkningsmetod blir problematiskt först om lagens klara ord och förarbetena står i strid med varandra. Se även Hiort af Ornäs, 2013, s. 31.

¹⁹ Lodin m.fl., 2015, s. 738, jfr. Bergström som betonar det synes vara en oomstridd uppfattning i doktrinen att det främst är lagstiftarens uppgift att ingripa mot fullständigheter i praxis och inte domstolens ledamöter, se Bergström, 1978, s. 70.

²⁰ Lodin m.fl., 2015, s. 736.

²¹ Lodin m.fl., 2015, s. 738.

²² Hiort af Ornäs, 2013, s. 31.

efter följer Del III, rättsfallsstudien, vilken i detalj avhandlar den specifika situation som uppsatsen tar sikte på, nämligen de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning samt doktrin i vilken de i rättsfallsstudien inkluderade rättsfallen kommenteras. Uppsatsens Del II och Del III utgör således den deskriptiva del på vilken jag sedan baserar analysen och de sammanfattande slutsatserna i uppsatsens Del IV.

DEL II

2. Inledande terminologiska utgångspunkter

Specifik terminologi förekommer i olika vetenskapliga fackområden och så gäller även för det rättsvetenskapliga. Inom rättsvetenskapens olika rättsområden förekommer i sin tur ytterligare terminologiska skillnader.²³ Eftersom uppsatsen i huvudsak behandlar två rättsområden kommer i det följande introduceras hur respektive rättsområdes terminologi behandlas i den fortsatta framställningen och vilken utgångspunkt jag har avseende hur de förhåller sig till varandra.

Bergström berör i sin avhandling från år 1978 användningen av civilrättsliga termer i skatterättsliga sammanhang.²⁴ I avhandlingen betonas att ”civilrättens terminologi och begreppsbyggnad är anpassad efter de syften, som ligger till grund för de olika civilrättsliga reglerna. Skatterättslig lagstiftning har ändamål, som har föga eller ingen civilrättslig relevans. Civilrättsliga regler tar sällan hänsyn till de skatterättsliga konsekvenserna av olika transaktioner. Detta kan emellanåt leda till materiellt otillfredsställande resultat i praxis antingen, när det skattskyldiga lyckas kringgå olika skatteregler genom att välja andra handlingsalternativ än den kringgånga regeln är avsedd för, eller när de – till sin egen nackdel – väljer förfaranden, som är mindre lyckade ur skattesynpunkt. [...] Det går emellertid att anpassa civilrättslig terminologi efter skatterättsliga förutsättningar i skatterätten genom lagstiftning.”²⁵ Detta avsnitt tycker jag väl beskriver det *förhållande* som ligger bakom den problematik som jag med uppsatsen avser att beskriva och motiverar till fortsatt undersökning av användningen av civilrättsliga termer i skatterättsliga sammanhang.

Skatterättslig lagstiftning innehåller i stor utsträckning termer och uttryck som är lånade från civilrätten. Något som till stor del beror på att de faktiska skattesubjekten, fysiska och juridiska personer, i regel beskattas för deras ekonomiska verksamhet och tillgångsinnehav som i sin tur regleras av civilrätten. Utöver reglering av det ekonomiska livet tillhandahåller civilrätten även de regler eller former varigenom de ekonomiska tillgångarna kan utnyttjas och omsättas i samhället.²⁶ I de fall olika skatterättsliga rättsföljder knutits till olika civilrättsliga rättsfakta,

²³ Elgebrandt, 2012, s. 50.

²⁴ Bergström, 1978.

²⁵ A.a., s. 13 f.

²⁶ A.a., s. 13.

kan följaktligen de enskilda ges valfrihet att antingen skapa nya eller underlåta att skapa rättsförhållanden för att på så sätt skatteanpassa en transaktion.²⁷ I doktrin har denna koppling uttryckts genom distinktionen mellan systemexterna och systeminterna rättsfaktaled, varmed den förra avser sådana normer som kännetecknas av att rättsfaktumledet refererar till någonting *utanför* systemet medan den senare avser normer som kännetecknas av att rättsfaktumledet refererar till någonting *innanför* systemet.²⁸ Många skatterättsliga normer är utformade med systemexterna rättsfaktaled. Detta åskådliggörs genom användningen av termer som gåva och köp, genom vilka rättsfakta från ett annat rättsområde, civilrätten, kvalificeras in i det skatterättsliga systemet. I fall som dessa talar man om prejudicerande rättsfakta.²⁹

Bergström har, i situationer där den skatterättsliga normen är utformad med systemexterna rättsfaktumled, sin utgångspunkt i att ”man bör göra en avvägning mellan de skatterättsliga, ekonomiska och civilrättsliga argument som är av betydelse vid en skatterättslig bedömning, samtidigt som man väger in rättssäkerhetsaspekterna. Det innebär i klartext att det inte är säkert att den lösning som är mest effektiv ur fiskalisk synpunkt är den lösning som man bör stanna för vid en samlad skatterättslig bedömning. Det kan exempelvis finnas starka civilrättsliga argument eller rättssäkerhetsskäl som talar för en annan lösning.”³⁰ Den fortsatta framställningen är gjord med en utgångspunkt som ansluter sig till Bergströms i fråga om kopplingen mellan skatterätten och civilrätten.

I svensk doktrin synes det råda enighet om att civilrätten har en viss prejudicerande verkan på skatterätten. Civilrättens prejudicerande verkan ger upphov till frågan om hur en rättshandlings civilrättsliga ogiltighet påverkar beskattningen. Denna fråga synes inte ha ett entydigt svar i doktrin.³¹ Även i fall där det synes klart att en rättshandling är ogiltig kan parterna handla så som om rättshandlingen vore giltig. En ytterligare fråga är således om beskattningen ska ta hänsyn till rättshandlingens eventuella ogiltighet, alltså om civilrättslig ogiltighet medför skatterättslig ogiltighet, eller om man vid beskattningen istället ska anknyta till parternas faktiska

²⁷ Simon-Almendal, T., ”Civilrättens betydelse för skatterättsliga bedömningar och tvärt om : Eller vad är karta, vad är verklighet?”, *Juridisk Tidskrift*, nr. 3, 2012, s. 604.

²⁸ Hultqvist, A., *Legalitetsprincipen vid inkomstbeskattningen*, Stockholm: Juristförlaget, 1995, avsnitt 6.4 samt Simon-Almendal, 2012, s. 600. Hultqvist gör även en tredje distinktion, nämligen *systemspezifika rättsfakta*, varmed avses sådana normer som är *specifika* för det särskilda rättssystemet i fråga.

²⁹ Simon-Almendal, 2012, s. 600.

³⁰ Bergström, 1978, s. 16 f.

³¹ Bergström, S., *Ogiltighet ur civilrättslig och skatterättslig synvinkel*, Stockholm: Liber Förlag, 1984, s. 48 ff., samt Simon-Almendal, 2012, s. 608.

handlande.³² Lodin m.fl. betonar denna problematik och konstaterar att mycket talar för att rättsområdet är i behov av lagreglering.³³

Fastän skatterätten är utformad med systemexterna rättsfaktaled som kvalificerar in civilrättsliga rättsfakta i skatterätten så förekommer terminologiska skillnader mellan de två rättsområdena. Aktiebolagslagen (2005:551), ABL, å ena sidan innehåller bestämmelser om vinstutdelning och värdeöverföringar från bolaget. Dessa regler är präglade av borgenärsskydd, d.v.s. att motverka att aktiebolagets bundna egna kapital inte minskas genom vinstutdelning och andra värdeöverföringar från bolaget.³⁴ IL å andra sidan, saknar termerna vinstutdelning och värdeöverföring och tar istället sikte på att säkerställa att värden, som genom aktieägarnas handlande förs ut ur bolaget, tas upp som beskattningsbar inkomst.³⁵ Dessa principiella avgränsningar sammanfaller ofta, men inte alltid.³⁶ För den fortsatta framställningen är det således av vikt att inledningsvis i framställningen, för att skapa terminologisk klarhet, hålla isär de skatte- och civilrättsliga vinstutdelningsbegreppen för att sedan undersöka hur de förhållit sig till varandra i rättstillämpningen.

3. Civilrättslig reglering av utdelning

3.1 Inledning

I det följande avsnittet redogörs för den civilrättsliga regleringen av huvudsakligen *vem* som har rätt till utdelning från ett aktiebolag. Dessförinnan beskrivs i korthet aktiens rättsliga karaktär i en redogörelse för regleringen av aktieöverlåtelser, de rättigheter som är knutna till aktien samt de befogenheter som en aktieägare är berättigad till. Redogörelsen är inte avsedd att vara uttömmande utan syftar istället till att ge förståelse för den del av civilrätten som vid utdelning och överlåtelse därav har en koppling till skatterätten.

3.2 Aktiens rättsliga karaktär

I civilrätten klassificeras aktier som finansiella instrument. Begreppet finansiella instrument definieras i 1 kap. 4 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, VPML, som överlåtbara

³² Simon-Almendal, 2012, s. 607 f. samt SOU 1975:77. *Allmän skatteflyktsklausul*, s. 58.

³³ Lodin m.fl., 2015, s. 746.

³⁴ Melz, P., ”Val mellan olika normtyper i rättstillämpningen – RÅ 2004 ref. I som illustration”, *Vänbok till Per Anclow*, Uppsala: Iustus, 2004, s. 229.

³⁵ A.a., s. 229.

³⁶ A.a., s. 229.

värdepapper, penningmarknadsinstrument, fondandelar och finansiella derivatinstrument. Med överlåtbara värdepapper avses enligt samma lag bland annat aktier i aktiebolag och motsvarande andelar i andra bolag. Karaktäristiskt för överlåtbara värdepapper är att de avser sådana värdepapper utom betalningsmedel som kan bli föremål för handel på kapitalmarknaden.³⁷

Aktien är en andelsrätt som berättigar innehavaren till en del i den förmögenhetsmassa som aktiebolaget utgör. Denna del i förmögenhetsmassan är emellertid inte en ovillkorad fordringsrätt till ett visst belopp, delen utgörs istället av en förhoppning om att andelsrätten ska ge avkastning i form av vinstutdelning och därutöver öka i värde.³⁸ Det är bolagets lönsamhet som i grunden påverkar värdet på aktien, varför en aktieinvestering är att betrakta som riskkapital. Aktien i sig kan således inte likställas med en fordran. Däremot finns det skäl att uppmärksamma att vissa bestämmelser i lagen (1936:81) om skuldebrev, SkbrL, kan ha betydelse för omsättningen av de till aktiebrevet hörande utdelningskupongerna.³⁹

3.2.1 Aktieägarens rättigheter, skyldigheter och befogenheter

Den skyldighet som är förknippad med äganderätten till en aktie är att dess förvärvare är skyldig att erlægga det vederlag som bestämts för aktien. Inte någon annan plikt eller skyldighet till följd av aktieinnehavet är inte aktiebolagsrättsligt bindande gentemot bolaget.⁴⁰

Vad som är typiskt för en aktie är istället att den berättigar aktieägaren. Detta berättigande utövas särskilt genom två befogenheter, nämligen rätten till vinstutdelning samt rätten att delta i bolagets förvaltning.⁴¹ I normalfallet gäller att alla som äger aktier av samma slag har lika rätt till utdelning per ägd aktie. Denna huvudregel benämns likhetsprincipen och kan med civilrättslig verkan sättas ur spel endast i vissa fall.⁴² Likhetsprincipen utelämnas dock från den fortsatta framställningen, som istället tar sikte på den förstnämnda befogenheten, rätten till vinstutdelning.

³⁷ Tivéus, U., Jacobsson, S., *Skatt på finansiella instrument*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2013, s. 17 f.

³⁸ Sandström, T., *Svensk aktiebolagsrätt*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2015, s. 141.

³⁹ A.a., s. 157 samt avsnitt 3.3.2.1 nedan.

⁴⁰ En skyldighet utöver att erlægga ett bestämt vederlag för aktien skulle stå i strid med 1 kap. 3 § ABL. Se även Sandström, 2015, s. 142.

⁴¹ Sandström, 2015, s. 142.

⁴² Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 88. Likhetsprincipen kan frångås endast med samtliga aktieägares samtycke. Ett sådant beslut kan heller inte klandras av annan än aktieägare, givet att det utdelade beloppet inte inkräktar på bolagets bundna egna kapital och därmed strider mot reglerna om borgenärsskydd.

3.3 Utdelningsbegreppet i aktiebolagslagen

Vinstutdelning är en av fyra möjliga värdeöverföringar från bolaget.⁴³ I 17 kap. 1 § ABL definieras värdeöverföringar såsom vinstutdelning, förvärv av egna aktier, minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna, och annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har rent affärsmässig karaktär för bolaget. Vinstutdelning definieras i 18 kap. 1 § ABL såsom en värdeöverföring som beslutas på bolagsstämma. Enligt vad som framgått ovan har de aktiebolagsrättsliga reglerna borgenärsskyddskaraktär varför ABL främst reglerar vilka värdeöverföringar som är lovliga ur borgenärsskyddssynpunkt.⁴⁴ Vinstutdelning på svenska aktier sker dock vanligen i proportion till aktieägarnas andelsinnehav och utgår i regel från den vinst som finns disponibel enligt fastställd balansräkning. Utdelningen måste inte nödvändigtvis ske i form av ett kontantbelopp, även om så ofta är fallet.⁴⁵

Enligt 4 kap. 37 § ABL får en aktieägare inte utöva de rättigheter gentemot bolaget som aktierna ger förrän han eller hon är *införd* i aktieboken. Eftersom utdelning är en rättighet gentemot bolaget gäller enligt huvudregeln, även avseende utdelning, krav på att mottagaren är införd i aktieboken.⁴⁶ Huvudregeln är dock inte absolut, ABL medger i vissa fall undantag från den. Det har av den aktiebolagsrättsliga regleringen har länge framgått att det i vissa situationer är möjligt att *skilja* rätten till utdelning från äganderätten till den underliggande aktien, trots att den ursprunglige ägaren kvarstår införd i aktieboken.⁴⁷ Mot denna möjlighet står det aktiebolagsrättsliga förbudet mot att splittra de befogenheter som aktieinnehavet berättigar till. Det blir alltså fråga om en gränsdragning mellan enligt lag överlåtbara rättigheter och sådant avskiljande av befogenheter knutna till aktien som enligt huvudregeln förhindras av splittringsförbudet.⁴⁸ Just denna gränsdragning har kommit att stegvis klargöras i de avgöranden som omfattas av uppsatsens rättsfallsstudie. I det följande avsnittet redogörs därför för bakgrunden till och utvecklingen av odelbarhetsprincipen och splittringsförbudet i ABL.

⁴³ De tre övriga värdeöverföringarna avser förvärv av egna aktier, minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägarna och annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har affärsmässig karaktär för bolaget, 17 kap 1 § ABL.

⁴⁴ Se avsnitt 2. Huvudregeln är således att värdeöverföringar är lovliga om de inte inkräktar på bolagets bundna egna kapital samt sker enligt vad som föreskrivs i 17 kap. 2 §. Se Melz, 2004, s. 230.

⁴⁵ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 88. Utdelning kan även ske i form av andelar i dotterbolag eller som företrädesrätter att teckna eller att köpa andelar i ett annat bolag.

⁴⁶ Kleist, D., ”Allokering av utdelningsinkomster i samband med aktielån och överlåtelse av rätt till framtida utdelning”, *Skattenytt*, nr. 5, 2015, s. 608.

⁴⁷ A.a., s. 608.

⁴⁸ A.a., s. 608.

3.3.1 Odelbarhetsprincipen och splittringsförbudet

Ett förbud mot delning av aktier lagfästes redan i 1895 års lag (1895:65) om aktiebolag och överfördes sedermera oförändrad till 1910 års lag (1910:88) om aktiebolag.⁴⁹ Odelbarhetsprincipen omfattades även uttryckligen av 1944 års lag (1944:705) om aktiebolag, vari stadgades att ”aktie vare mot bolaget odelbar”. Detta delningsförbud avsåg själva ägandet av aktien som delägar rätt och förklarades innebära att man inte skulle kunna fordra utdelning för eller på bolagsstämma rösta för exempelvis en halv aktie och heller inte i egenskap av ägare till en sådan andel göra gällande någon rätt mot bolaget eller bolagets angelägenheter.⁵⁰ I 1975 års aktiebolagslag (1975:1385) återfinns inte stadgandet men av förarbetena framgår emellertid att odelbarhetsprincipen fortfarande ska gälla.⁵¹ Detsamma gäller enligt vad som stadgas i förarbetena till den nu gällande 2005 års ABL.⁵² Av 4 kap. 42 § ABL framgår emellertid att aktien kan samägas, dock med förbehållet att ägarna endast genom en gemensam företrädare kan utöva aktieägarnas rätt gentemot bolaget. Huvudregeln i svensk aktiebolagsrätt är således att aktiefogoheten inte kan delas. Denna huvudregel är vad som har kommit att benämnas odelbarhetsprincipen.

Odelbarhetsprincipen har dock kommit att ge upphov till en utvidgning av delningsförbudet till att inte avse endast *klyvning* av aktier utan även splittring av de till aktien knutna *rättigheterna*, innebärande till exempel att rätten till utdelning eller rösträtten överläts till någon annan än den som investerat sitt kapital i aktien.⁵³ Sandström menar att denna enhetstanke är uppbyuren av goda skäl och betonar vikten av att det ekonomiska intresset och inflytandet går hand i hand.⁵⁴ Denna utvidgning av odelbarhetsprincipen benämns splittringsförbudet och är avgörande för den fortsatta framställningen om avskiljande av utdelningsrätten från äganderätten till aktien. Sammantaget betraktas alltså aktien enligt huvudregeln som en förmögenhetsmassa som vare sig kan klyvas i andelar eller skiljas från den samling befogenheter den berättigar till.

⁴⁹ Även 1944 års ABL omfattade ett förbud mot delning av aktien, se Roos, C. M., *Avtal och rösträtt*, Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1969, s. 190.

⁵⁰ Roos, 1969, s. 190.

⁵¹ Gäverth, L., ”Beskattnings av utdelning till annan än aktieägare (eller kuponginnehavare)”, *Skattenytt*, 1996, s. 588, se även prop 1975:103 *Med förslag till ny aktiebolagslag*, s. 117 f. och s. 289 f. I propositionen uttalas bl.a. att: ”Principen om en akties odelbarhet innebär vidare att de i aktien ingående rättigheterna i bolaget inte kan skiljas från aktien. Detta hindrar inte att överlåtelse kan äga rum av vissa särskilda, ur aktien uppkomna anspråk, t.ex. anspråk på vinstutdelning eller på fondaktier. Lagen förutsätter ju att överlåtelse av utdelningskuponger och emissionsbevis kan ske. Däremot kan en totalavhändelse inte ska av den i aktien ingående rättighet som är grunden till ett sådant anspråk, t.ex. rätten till andel av bolagets vinst...”.

⁵² Prop 2004/05:85 *Ny aktiebolagslag*, s. 569.

⁵³ Roos, 1969, s. 190.

⁵⁴ Sandström, 2015, s. 143.

3.3.2 Distinktionen mellan kupong- och avstämningsbolag

Splittringsförbudets räckvidd är dock inte enbart av aktiebolagsrättslig natur, utan påverkas även av regler av rent obligations- och sakrättslig natur. Denna påverkan kompliceras av att det finns två parallella aktierättsliga system, så kallade kupong och avstämningsbolag. Det är genom dessa aktien som andelsrätt kan komma till uttryck.⁵⁵ Den avgörande skillnaden mellan dem är att det första är pappersbaserat och det andra är databaserat. Reglerna för dessa är i grunden desamma men de skiljer sig åt i fråga om det sakrättsliga skyddet vid aktieöverlåtelser. För kupongbolag är det sakrättsliga skyddet knutet till tradition av aktiebrevet och för avstämningsbolag knutet till registrering hos en central värdepappersförvaltare.⁵⁶ Alla svenska börsnoterade bolag är avstämningsbolag, kupongbolagen utgörs istället till stor del av små och medelstora bolag.⁵⁷ Eftersom det aktierättsliga systemet är avgörande för vilken *räckvidd* odelbarhetsprincipen och splittringsförbudet får utvecklas i det följande vad som kännetecknar kupong- respektive avstämningsbolag i fråga om vilka befogenheter som tillkommer aktieägare samt vilka sakrättsliga verkningar som gäller vid aktieöverlåtelser i respektive aktierättsligt system.

3.3.2.1 Särskilt om kupongbolag

I den nu gällande ABL, till skillnad från 1975 års aktiebolagslag, saknas begreppet kupongbolag. Dessa benämns istället i lagtexten som *bolag som inte är avstämningsbolag*.⁵⁸ Benämningen kupongbolag finns därför endast kvar av historiska skäl. Icke desto mindre underlättar terminologin kupong- och avstämningsbolag distinktionen mellan de två aktierättsliga systemen, varför jag i den fortsatta framställningen håller mig till den *äldre* terminologin, fastän den saknar stöd i gällande rätt. Kupongbolag är enligt 6 kap. 1 § ABL skyldiga att utfärda fysiska aktiebrev och dessa ska enligt 2 § bland annat vara numrerade. Ett aktiebrev kan således representera ett bestämt antal individualiserade aktier. Till aktiebrevet har, åtminstone historiskt, hört ett ark av kuponger, vilka kunnat lämnas in i utbyte mot den av bolagsstämman beslutade utdelningen.⁵⁹

Rättigheterna som tillkommer aktieägare i ett kupongbolag är inte ovillkorligt knutna till huvudregeln i 4 kap. 37 § ABL. I 4 kap. 38 § ABL stadgas nämligen att en aktieägare eller någon annan som visar upp eller avlämnar ett aktiebrev, en kupong eller ett särskilt bevis som givits

⁵⁵ Sandström, 2015, s. 148.

⁵⁶ A.a., s. 157.

⁵⁷ A.a., s. 148.

⁵⁸ Se t.ex. 4 kap. 38 § ABL samt 1 kap. 10 § ABL.

⁵⁹ Sandström, 2015, s. 148.

ut av bolaget *antas* vara behörig att bl.a. ta emot vinstutdelning. Utdelningskupongernas fysiska gestaltning möjliggör således att de kan *avskiljas* från aktiebrevet och därför omsättas fritt, utan att aktiebrevet i sig överlåts och utan att förvärvarens rättigheter, i egenskap av kuponginnehavare, inskränks.⁶⁰ En sådan överlåtelse efter bolagsstämmobeslut om utdelning hindras heller inte av vare sig odelbarhetsprincipen eller splittringsskyddet, eftersom en sådan kupongöverlåtelse innebär en överlåtelse av en *fordran* till en av bolagsstämman redan beslutad men ännu ej utbetald utdelning. En sådan kupongöverlåtelse får på så vis *rättsverkan* gentemot bolaget.⁶¹ En innehavare av en utdelningskupong kan följaktligen med bindande verkan ta emot utdelning, även om denne inte är införd i aktieboken. För en sådan transaktion gäller emellertid särskilda *sakrättsliga* verkningar. I 24 § SkbrL stadgas att utdelningskupongen betraktas som ett innehavarskuldebrev så snart *bolagsstämmobeslut* om utdelning fattats.⁶² Av andra stycket i samma paragraf följer att en innehavare av en utdelningskupong som överlåtits *innan* beslut om utdelning fattats av bolagsstämman *inte* ges något skydd av de skuldebrevsrättsliga reglerna om godtrosvärv.⁶³ Det sakrättsliga skyddet vid överlåtelse av en utdelningskupong utan aktie är således *beroende* av att bolagsstämman redan har beslutat om men inte betalat ut utdelning. Att utdelningskuponger skulle kunna överlåtas innan beslut om utdelning fattats, ansågs vid införandet av SkbrL vara av sådan spekulativ karaktär att sådana överlåtelser inte borde underlåtas.⁶⁴ Sandström menar att denna begränsade möjlighet till godtrosvärv sammanhänger med splittringsförbudet och visar på en önskan att förhindra att aktien och rätten till framtida avkastning genom avtal hamnar i olika händer.⁶⁵

Utdelningskuponger kan således under vissa omständigheter utgöra fordringsbevis. Följaktligen kan rätten till utdelning överlåtas till *annan* än aktieägaren, fastän möjligheterna därtill har *försvårats* av lagstiftaren. Innehavet av utdelningskupongen ger alltså innehavaren av utdelningskupongen nödvändig legitimation för att ta emot utdelning.⁶⁶ Motsatsvis gäller att det inte skulle vara tillräckligt att uppvisa ett obligationsrättsligt giltigt avtal till styrkande av att en

⁶⁰ Sandström, 2015, s. 160.

⁶¹ Gäverth, 1996, s. 589.

⁶² Bestämmelsen torde vara analogvis tillämplig på andra av bolaget utgivna bevis, se Nerep, E., Samuelsson, P., *Lexino : Aktiebolagslagen*, Karnov Group Sweden AB, 2015, 4 kap. 38 §. De sakrättsliga verkningarna vid en kupongöverlåtelse skiljer sig därför från de sakrättsliga verkningarna vid överlåtelse av hela aktiebrevet. För den senare överlåtelserna tillämpas SkbrL:s bestämmelser om innehavarskuldebrev i sin helhet, oberoende av när överlåtelserna sker, se 13, 14 och 22 §§ SkbrL, se även Sandström, 2015, s. 160 f.

⁶³ Se Persson, I., *Lexino : Lag (1936:81) om skuldebrev*, Karnov Group Sweden AB, 2014, 24 §. Se även Sandström, 2015, 160 f.

⁶⁴ Se NJA II 1936 s 100. Se även Gäverth, 1996, s. 590.

⁶⁵ Sandström, 2015, s. 161.

⁶⁶ Se Nerep, Samuelsson, 2015, 4 kap. 38 §.

överlåtelse av rätt till framtida utdelning skett mellan aktieägaren och en rättighetsinnehavare.⁶⁷ Nerep och Samuelsson menar att om såväl aktiebrev som utdelningskuponger har utfärdats i ett bolag gäller enligt skuldebrevsrättsliga principer att kuponginnehavet är tillräckligt för legitimationen men om enbart aktiebrev utfärdats kan enbart innehavaren av aktiebrevet vara legitimerad mottagare av utdelning.⁶⁸ Har varken aktiebrev eller kuponger utfärdats faller legitimeringen istället tillbaka på huvudregeln i 4 kap. 37 § ABL.⁶⁹

3.3.2.2 Särskilt om avstämningsbolag

Det pappersbaserade systemet med kupongbolag omfattade samtliga svenska aktiebolag så sent som fram till 1970-talet.⁷⁰ Den administrativa bördan av ett sådant system kom dock att katalysera utvecklingen av systemet med avstämningsbolag.⁷¹ Definitionen av vad som avses med avstämningsbolag finns i 1 kap. 10 § ABL. Ett avstämningsbolag är ett aktiebolag vars bolagsordning innehåller förbehåll om att bolagets aktier skall vara registrerade i ett *avstämningsregister* enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument, LKF. I Sverige sköts registreringen i avstämningsregistret av en central värdepappersförvaltare, Euroclear Sweden AB. Euroclear ombesörjer, på uppdrag av varje emittentbolag uppgifter som registrering av aktieöverlåtelser, administrering av utdelning och förande av bolagets aktiebok.⁷² Aktier i ett avstämningsbolag är till skillnad från de i ett kupongbolag inte individualiserade utan utgör så kallad fungibel egendom.⁷³

Behörighetsbestämmelser för aktieägarna i ett avstämningsbolag, motsvarande de för kupongbolag i 4 kap. 38 § ABL, återfinns i kapitlets 39 §. I paragrafen stadgas att de aktieägare som på *avstämningsdagen* är införda i aktieboken och antecknade i ett avstämningsregister har rätt att utöva rättigheter, så som att ta emot utdelning. Historiskt ansågs splittringsförbudet förhindra överlåtelser av rätt till framtida utdelning från avstämningsbolag, till skillnad från vad som länge ansetts gälla i kupongbolag. Melz gav år 1992 uttryck för uppfattningen att den vid tiden rådande lagstiftningen *inte* gav uttryck för en allmänt gällande norm, gällande att det var möjligt att i ett kupong bolag skilja rätten till utdelning från äganderätten till aktien. Melz me-

⁶⁷ A.a., 4 kap. 38 §.

⁶⁸ A.a., 4 kap. 38 § med hänvisning till prop 2004/05:85.

⁶⁹ Kleist, 2015, s. 608.

⁷⁰ Sandström, 2015, s. 148.

⁷¹ A.a., s. 148.

⁷² A.a., s. 148 f.

⁷³ A.a., s. 149.

nade att möjligheterna till avskiljande av rätten till utdelning i kupongbolag utgjorde ett *undantag*, varför skattesubjekt för överlåten rätt till utdelning från ett avstämningsbolag skulle anses vara aktieägaren och *inte* förvärvaren.⁷⁴ År 1996 redogjorde Gäverth för frågan om splittringsförbudets räckvidd. I artikeln anfördes att en överlåtelse av rätt till framtida utdelning i ett avstämningsbolag, om än i strid med splittringsförbudet, skulle sakna all rättsverkan mot bolaget.⁷⁵

För frågan om överlåtelse av utdelning finns emellertid enligt dagens lagstiftning även för avstämningsbolag ett undantag från huvudregeln i 4 kap. 37 § ABL. I kapitlets 40 § stadgas nämligen att den som är antecknad i ett avstämningsregister enligt 4 kap. 18 § första stycket 6-8 LKF istället för aktieägaren ska vara behörig att utöva de rättigheter som avses i 4 kap. 39 § ABL. Den nyss nämnda regleringen i LKF omfattar den som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev har rätt att i stället för den i aktieboken införda aktieägaren mottaga utdelning. För avstämningsbolag grundas alltså behörigheten att ta emot utdelning på såväl anteckning i aktiebok som införande i avstämningsregister.⁷⁶ I 4 kap. 41 § ABL stadgas därutöver att om den som enligt 40 § inte var rätt mottagare, ska bolaget ändå anses ha fullgjort sin skyldighet vid utbetalning under förutsättning att varken bolaget eller den centrala värdepappersförvaltaren inte insett eller bort inse att utbetalningen gjordes till *fel* mottagare. Enligt huvudregeln i paragrafens första mening anses därmed ett aktiebolag ha fullgjort sin skyldighet i fråga om utbetalning av utdelning om betalning eller utgivande skett till den som var införd i avstämningsregistret i första hand och aktieboken i andra hand. Om mottagaren inte är rätt rättighetsinnehavare, ligger ansvaret på den *rätte* mottagaren att vända sig till den faktiska mottagaren för att åstadkomma rättelse.⁷⁷ Möjligheterna till överlåtelser av rätt till framtida utdelning är således inte enligt lag explicit begränsade till att enbart omfatta kupongbolag. Istället rör det sig om en räckviddsfråga, vilket har kommit att avspegla sig i rättstillämpningen.⁷⁸

⁷⁴ Melz, 1992, s. 619 f.

⁷⁵ Gäverth, 1996, s. 549.

⁷⁶ Nerep, Samuelsson, 2015, 4 kap. 39 §.

⁷⁷ A.a., 4 kap. 41 §.

⁷⁸ Kleist, 2015, s. 608, se även Del IV nedan.

4. Inkomstskatterättslig reglering av utdelning

4.1 Inledning

Skatterättsliga normer är, som förklarats i kapitel två, ofta beroende av bedömningar med stöd av normer från andra rättsområden. Regleringen som ligger till grund för skatteuttag tar därför ofta avstamp i en *civilrättslig* bedömning.⁷⁹ I det följande kapitlet kommer emellertid redogöras för den specifika skatterättsliga reglering som berör utdelningsinkomster. Inledningsvis redogörs för grundläggande skatterättsliga principer av relevans för beskattningen av utdelningsinkomster, därefter presenteras de regler som är specifika för just utdelningsinkomster.

4.2 Skatterättsliga principer och utgångspunkter

Enligt 1 § Regeringsformen, RF, ska all offentlig makt utövas under lagarna. I 8 kap. 2 § RF anges att förhållandet mellan enskilda och det allmänna, under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag. I denna typ av föreskrifter ingår föreskrifter om skatt till staten. Detta grundlagsskydd är ett uttryck för den så kallade legalitetsprincipen, även uttryckt som *nullum tributum sine lege* eller ingen skatt utan lag, vilken syftar till att garantera att rättsskipningen ska vara fri från godtycke och vara förutsebar för den enskilde.⁸⁰ Enligt Bergströms uppfattning innebär principen inom rättstillämpningen att domstolen ska döma efter generella, objektivt författade normer och inte grunda avgöranden på ovidkommande hänsyn.⁸¹

I skatterättslig litteratur talas ofta om skatterättsliga principer. Det råder emellertid inte enighet om hur stor vikt dessa principer ska tillmätas i rättstillämpningen och i lagstiftningsarbetet. En så grundläggande fråga som den om hur uttrycket princip ska preciseras har varit föremål för omfattande debatt.⁸² Jag avstår i den här framställningen från att göra ett inlägg i debatten men ser icke desto mindre vikten av att nämna åtminstone två principer som enligt min uppfattning, enligt vad som kommer att utvecklas i analysavsnittet, spelar in i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning. De principer jag vill nämna är neutralitets- och likformighetsprincipen. Neutralitetsprincipen kan sägas syfta till att skattelagstiftningen i så liten mån som möjligt ska

⁷⁹ Kleist, 2015, s. 609.

⁸⁰ Hultqvist, A., *Legalitetsprincipen vid inkomstbeskattningen*, Stockholm: Juristförlaget, 1995, s. 5. Se även Hjort af Ornäs, 2013, s. 22 samt Bergström, 1978, s. 65.

⁸¹ Bergström, 1978, s. 66.

⁸² Se bl.a. Tikka, K. S., ”Om principer vid tolkning av skattelag”, *Skattenytt*, nr. 11, 2004, s. 656 och Dahlberg, M., ”Om principer vid tolkning av skattelag”, *Skattenytt*, nr. 11, 2004, s. 664.

påverka den skattskyldiges *beteende*. Med andra ord ska individens handlingsalternativ, så som exempelvis val av bolagsform eller aktierättsligt system, inte påverkas av de förväntade inkomstskatterättsliga konsekvenserna. Syftet med neutralitetsprincipen kan uppnås genom likformighet, det vill säga att minimera beskattningens inverkan på de enskildas handlande genom att alla lika fall behandlas lika, varför likformighetsprincipen ofta omnämns tillsammans med neutralitetsprincipen.⁸³

4.3 Skattskyldighet för utdelning

Terminologin i IL beträffande utdelning skiljer sig från den i civilrätten. Visserligen förekommer såväl termerna finansiella instrument som värdepapper uttryckligen men utan att dessa ges någon egen definition.⁸⁴ Begreppet finansiella instrument fanns emellertid i större utsträckning i äldre skattelagstiftning, i den nu upphävda lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt, SIL, men heller inte där med någon egen definition.⁸⁵ Istället används i IL terminologi i form av termerna delägarrätt, fordringsrätt och annan tillgång. Icke desto mindre kan ett, enligt civilrätten klassificerat, finansiellt instrument falla in under något av dessa begrepp. Under vilket begrepp det finansiella instrumentet faller in är avgörande för beskattningen.⁸⁶ För den fortsatta framställningen är den skatterättsliga regleringen av *delägarrätter* av betydelse, varför beskattningen av fordringsrätter och andra tillgångar utelämnas ur framställningen.

4.3.1 Delägarrätter enligt inkomstskatterättslig terminologi

Till delägarrätter räknas, enligt den inkomstskatterättsliga terminologin, aktier och aktieliknande finansiella instrument. Katalogen i 48 kap. 2 § IL är tämligen omfattande och täcker, förutom aktier, en rad tillgångar av aktiekaraktär. I paragrafens andra stycke stadgas därutöver att bestämmelserna om delägarrätter ska tillämpas också på en rad andra tillgångar av olika karaktär. Ambitionen har varit att formulera en regel som omfattar såväl förekommande som

⁸³ Hiort af Ornäs, 2013, s. 22 f.

⁸⁴ Finansiella instrument nämns enbart i 17 kap. 19-20 §§ IL och rör värdering av lager av sådana instrument. Termen värdepapper förekommer bl.a. i den s.k. värdepappersregeln i 10 kap 11 § IL men utan att definieras.

⁸⁵ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 19. Begreppet finansiellt instrument är emellertid idag klart definierat, genom införandet den 1 november 2007 av EU:s MiFID-direktiv 2004/39/EG (Directive on Markets in Financial Instruments), i lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden, VPML.

⁸⁶ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 21.

ännu inte skapade finansiella instrument av riskkapitalkaraktär.⁸⁷ Typiskt för dessa tillgångar är dock att de ger ägaren rätt till del av företags vinst, exempelvis i form av utdelning.⁸⁸

I skatterätten görs dessutom skillnad på noterade och onoterade andelar. Distinktionen mellan noterade och onoterade andelar har betydelse i ett flertal avseenden, bl.a. för skattefriheten på näringsbetingade andelar och frågan om vilka aktier som ska beskattas med 25 procent skatt istället för den allmänna 30-procentiga kapitalvinstskatten.⁸⁹ Med noterade andelar avses enligt 48 kap. 5 § IL en andel som är upptagen till handel på en reglerad marknad eller en motsvarande marknad utanför EES.⁹⁰ Motsatsvis anses en andel som inte uppfyller kraven i 48 kap. 5 § IL vara onoterad. Distinktionen mellan noterade och onoterade andelar stämmer emellertid inte helt överens med exempelvis distinktionen mellan kupong- och avstämningsbolag eftersom att ett avstämningsbolag inte nödvändigtvis måste vara upptaget till handel på en reglerad marknad.⁹¹ Icke desto mindre kan distinktionen mellan noterade och onoterade andelar vara av avgörande betydelse vid utdelningsöverlåtelser, vilket kommer att belysas i avsnitt fem.

4.3.2 Något om skattesubjekt för delägarätter

I IL regleras generellt beskattningstidpunkten men inte vem som är skattesubjekt, det vill säga vem som ska beskattas, för en viss inkomst. För utdelning stadgas emellertid uttryckligen, i 42 kap. 12 § IL, att utdelning ska tas upp av den som har rätt till utdelningen när den kan disponeras. Vad som bedöms som utdelning är inte klart definierat i IL, istället har bedömningen av vad som avses med utdelning avgjorts genom en utveckling i praxis.⁹² Någon särskild reglering för hur beskattningen ska ske i situationen där rätten till framtida utdelning överläts förekommer inte överhuvudtaget i IL. Lagstiftaren har emellertid inte varit helt främmande för att införa en sådan reglering. Vem som utgör skattesubjekt för utdelning behandlades i äldre rätt i 3 § 9 mom. 1 st. SIL. Innan 1990 års skattereform återfanns samma bestämmelse istället i 38 § kommunalskattelagen (1928:370), KSkL. I propositionen som bland annat behandlade 3 § 9 mom. 1 st. SIL beaktade Regeringen det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudet och dess påverkan på

⁸⁷ Gunne, C., Eriksson, L., Stenman, O., Jonsson, L., Baran, M., Hases, P., Perman Borg, E., Bækkevold, A., *Lexino : Inkomstskattelagen*, Karnov Group Sweden AB, 2016, 48 kap. 2 §.

⁸⁸ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 21. Se även prop 1989/90:110 *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, s. 430 vari det uttalades att ”Instrument vars avkastning är knuten till det utgivande företags vinst eller utdelning eller som i övrigt är utformade så att värdeutvecklingen liknar den som gäller för aktier” ska beskattas som aktier.

⁸⁹ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 25 f.

⁹⁰ Definitionen tillkom genom införandet av VPML.

⁹¹ Jfr. avsnitt 3.3.2.

⁹² Lodin m.fl., 2015, s. 743. ”Sker en värdeöverföring från ett aktiebolag anses den normalt vara utdelning.”

överlåtelse av utdelningsrätter.⁹³ Mot Regeringens förslag om att införa en särskild bestämmelse för att reglera överlåtelse av rätt till framtida utdelning invände Lagrådet att ”bestämmelserna bygger uppenbarligen på uppfattningen att det är lagligen möjligt att överlåta en rätt till utdelning separat.”⁹⁴ Därutöver anfördes att ”det har också understrukits att det i fråga om avstämningsbolag inte är möjligt att göra några som helst avvikelser från splittringsförbudet.”⁹⁵ Förslaget om införandet av en bestämmelse om kapitalvinstbeskattning vid avyttring av rätt till utdelning drogs därför tillbaka i lagstiftningsärendet.⁹⁶

Räckvidden av 42 kap. 12 § IL och dess förhållande till splittringsförbudet har sålunda varit omdiskuterad. Bestämmelsen tillkom redan år 1943 och bär prägel av att utdelning vid den tiden alltid lämnades mot överlämnande av utdelningskupong.⁹⁷ Allt sedan 1943 har det således varit klart att mottagaren av *utdelningskuponger* varit rätt skattesubjekt för utdelningen. Rättsläget beträffande *avstämningsbolag* har emellertid inte varit lika klart.⁹⁸ Särskilt omtvistad har frågan varit om huruvida 42 kap. 12 § IL ansetts ge uttryck för en allmän princip eller om den enbart utgjort ett undantag från en i annat fall gällande huvudregel och alltså endast omfattat kupongbolag.⁹⁹ Denna fråga kom dock att få ett svar i RÅ 1992 ref. 76 där RR ansåg bestämmelsen omfatta även obligationsränta som överlåtits benefikt, varefter bestämmelsens karaktär av allmän norm förstärktes.¹⁰⁰ Icke desto mindre har räckvidden av 42 kap. 12 § IL varit föremål för prövning i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning, bland annat i de fall som redogörs för i avsnitt fem.

4.3.3 Beskattningstidpunkten för delägarätter

För beskattningstidpunkten i inkomstslaget kapital är det av vikt att särskilja löpande avkastning från kapitaltillgångar från resultatet vid en försäljning av kapitaltillgångar.¹⁰¹ För såväl avkastning från som resultat vid försäljning av kapitaltillgångar beskattas en aktieägare, som är fysisk person, i inkomstslaget kapital.¹⁰² Beskattningstidpunkten för en kapitalvinst, vid försäljning av en kapitaltillgång är, enligt realisationsprincipen vilken kommer till uttryck i 44

⁹³ Prop 1993/94:50 Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 345 f.

⁹⁴ A.a., s. 434.

⁹⁵ A.a., s. 345.

⁹⁶ Gunne m.fl., 2016, 42 kap. 12 § IL.

⁹⁷ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 90. Se även avsnitt 3.3.2.1.

⁹⁸ Arvidsson, R., ”Benefik överlåtelse av aktieägars rätt till utdelning”, *Svensk Skattetidning*, nr. 10, 2006, s. 781.

⁹⁹ Se Grundström, K.-J., ”Överlåtelse av rätt till framtida utdelning i 3:12-bolag”, *Skattenytt*, nr. 5, 2009, s. 274.

¹⁰⁰ RÅ 1992 ref. 76, se även Grundström, 2009, s. 274.

¹⁰¹ Hiort af Ornäs, 2013, s. 93 f.

¹⁰² Se 41 kap. 1 § IL. Se även Lodin m.fl., 2015, s. 400.

kap. 26 § IL, vid avyttringstidpunkten. Utdelning faller under kategorin löpande avkastning från kapitaltillgångar och omfattas således inte av realisationsprincipen.

Löpande avkastning från kapitaltillgångar, såsom utdelning, tas istället, enligt 41 kap. 8 § IL, upp som intäkt det beskattningsår då utdelningen kan *disponeras*. Paragrafen ger uttryck för den så kallade kontantprincipen, med vilken avsikten är att inkomsten ska tas upp då betalningen erhålls.¹⁰³ I äldre rätt angavs att en löpande kapitalinkomst skulle tas upp det år då den blivit *tillgänglig för lyftning*. Avsikten med att, vid införandet av IL, ändra bestämmelsens lydelse har emellertid inte varit att ändra kontantprincipens innebörd, varför den bör tolkas på samma sätt.¹⁰⁴ Rättsläget synes däremot vara oklart avseende hur en hypotetisk överlåtelse av en utdelningsrätt mot vederlag ska beskattas hos överlåtaren. Om detta återkommer jag till i avsnitt 4.3.5.

4.3.4 Distinktionen mellan kupong- och avstämningsbolag

Begreppen kupong- och avstämningsbolag förekommer inte i IL. Vad som karaktäriserar de två aktierättsliga systemen påverkar emellertid beskattningstidpunkten. För kupongbolag gäller att utdelningen, om inte något annat beslutats av bolagsstämman eller av styrelsen efter stämmans bemyndigande, är disponibel när *beslut* om utdelning fattats av bolagsstämman.¹⁰⁵ Orsaken till att det är stämmodagen som anses avgörande motiveras med att kupongen, i ett sådant fall, är att likställa med ett innehavarskuldebrev eftersom det är den som *innehar* kupongen som har *rätt* att uppbära utdelning.¹⁰⁶

För avstämningsbolag gäller istället att det är den som på *avstämningsdagen* är antecknad hos den centrala värdepappersförvaltaren som är berättigad att mottaga utdelningen. Avstämningsdagen och stämmodagen infaller dock inte samtidigt. Avstämningsdagen infaller istället, av praktiska skäl, cirka en vecka efter stämmodagen.¹⁰⁷ Skattskyldigheten inträder därför först på avstämningsdagen eftersom utdelningen innan dess inte är *disponibel* för mottagarna.¹⁰⁸

¹⁰³ Lodin m.fl., 2015, s. 189.

¹⁰⁴ Prop 1999/2000:2 *Inkomstskattelagen*, del 2, s. 487. Se även Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 87.

¹⁰⁵ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 97.

¹⁰⁶ A.a., s. 97.

¹⁰⁷ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 97.

¹⁰⁸ A.a., s. 97. Aktieägarna är emellertid inte garanterade att Euroclear Sweden hinner kreditera utdelningen på avstämningsdagen, utan det kan dröja några dagar. Utdelningen torde dock anses vara disponibel på avstämningsdagen på samma sätt som bolagsstämmodagen är rätt dag för kupongbolagen. Se Andersson, M., Saldén Enérus, A., Tivéus, U., *Inkomstskattelagen : En kommentar*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2015, om 42 kap. 12 § IL.

4.3.5 Överlåtelse av kupong utan aktie

Eftersom utdelningskupongen kan få karaktär av ett löpande skuldebrev är det den som innehar kupongen som har rätt att uppbära utdelningen, även innehavaren *inte* är ägare till aktien.¹⁰⁹ För *förvärv* av sådan utdelning, som alltså kan ske till annan än aktieägaren, gäller 42 kap. 13 § IL. De inkomstskatterättsliga konsekvenserna för denna typ av förvärv reglerades tidigare i 3 § 9 mom. 2 och 3 st. SIL.¹¹⁰ Den idag gällande paragrafen reglerar de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för en förvärvare som i sin tur överlåter rätten till framtida utdelning mot vederlag. Bestämmelsen är omfattande såtillvida att den reglerar de fall där betalningen avser rätt till utdelning vid *flera* tillfällen samt där förvärvet avser rätt till utdelning under *obestämd* tid. I paragrafen stadgas att ”om rätt till enbart utdelning förvärvas genom köp, byte eller på liknande sätt ska utdelningen, minskad med vad förvärvaren betalat för rätten, tas upp.”¹¹¹ Därutöver stadgas bland annat att ”Om den förvärvade rätten överlåts vidare, ska ersättningen, minskad med vad som betalats vid förvärvet, tas upp.”¹¹² Kleist framhåller att bestämmelsen är intressant ur perspektivet att skattelagstiftningen har utformats med utgångspunkt i att en utdelningsrätt kan överlåtas separat och att detta kan ske med skatterättslig verkan.¹¹³ Det framgår emellertid inte explicit av paragrafen om den i något avseende är tillämplig även avseende beskattningskonsekvenserna för den *ursprungliga* överlåtaren av en sådan rätt och inte bara avseende en förvärvare som i sin tur överlåter rätten vidare. Tivéus och Jacobsson drar emellertid slutsatsen att ersättningen från en kupongöverlåtelse, så länge överlåtelsen är förenlig med den civilrättsliga regleringen, hos överlåtaren behandlas som utdelning i fråga om de inkomstskatterättsliga konsekvenserna. Denna ersättning beskattas hos överlåtaren vid den tidpunkt den kan *disponeras*, oavsett när eller om utdelning på kupongen faller.¹¹⁴ Den som förvärvat kupongen blir beskattad enligt reglerna i 42 kap. 13 § IL. Tivéus och Jacobsson kommenterar dock inte om någon motsvarande reglering skulle vara tillämplig även för motsvarande överlåtelser från avstämningsbolag.

Vad gäller beskattningskonsekvenserna vid förvärv av rätt till utdelning för *längre* tid, stadgas i 42 kap. 13 § IL att för en rätt till utdelning som omfattar *flera* utdelningstillfällen, så ska

¹⁰⁹ Se bl.a. Andersson m.fl., 2015, 42 kap. 13 § IL.

¹¹⁰ Gunne m.fl., 2016, 42 kap. 13 § IL.

¹¹¹ 42 kap. 13 § 1 st. IL.

¹¹² 42 kap. 13 § 3 st. IL. Tivéus och Jacobsson betonar dock att det sagda i paragrafen inte torde gälla om rätten till utdelningen inte kan göras gällande mot bolaget utan endast mot tredje man. Se Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 98.

¹¹³ Kleist, 2015, s. 610.

¹¹⁴ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 98.

avdraget för anskaffningsutgiften fördelas på de olika utdelningstillfällena. För en utdelningsrätt som förvärvats benefikt gäller enligt Tivéus och Jacobsson istället att kuponginnehavaren beskattas för hela utdelningen, eftersom ingen betalning finns att avräkna.¹¹⁵ Om någon istället överlåtit en aktie men *behållit* utdelningskuponger är denne kuponginnehavare skattskyldig för utdelningen när den kan disponeras enligt huvudregeln i 42 kap. 12 § IL.¹¹⁶

Enligt vad som berörts i avsnitt 4.3.2. föreslogs i prop. 1993/94:50 en särreglering av kapitalvinst vid *överlåtelse* av utdelningskuponger i vissa fall. I remissbehandlingen pekade emellertid Lagrådet på att en sådan överlåtelse vore *oförenlig* med det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudet, varför det inte ansågs finnas tillräckliga skäl för att behålla en sådan föreslagen reglering.¹¹⁷ Lagrådets kritik i remissbehandlingen ledde till att det i propositionen uttalades att reglerna i 42 kap. 13 § IL torde inskränka sig till överlåtelse av räntekuponger.¹¹⁸ Paragrafens fjärde stycke, i vilket det stadgas att bestämmelsen tillämpas *också* vid förvärv av enbart ränta kan dock sägas motsäga detta uttalande.¹¹⁹ Icke desto mindre framhölls att en aktieägare i stället för att överlåta framtida ännu inte beslutad utdelning självfallet skulle kunna utfästa sig att till annan betala ett sådant utdelningsbelopp. Det skulle då bli fråga om en obligationsrättslig förpliktelse och inte en verklig splittring av aktierätten. Denna överlåtelse skulle därmed beskattas enligt vanliga regler beroende av utfästelsens innebörd.¹²⁰ En sådan förpliktelse skulle emellertid sakna bakomliggande skatteincitament eftersom utdelningsöverlåtelserna skulle realiseras hos överlåtare och inte hos förvärvaren.

4.4 Särskilt om utdelning från fåmansföretag och näringsbetingade andelar

Utöver de huvudregler som reglerar beskattning av utdelning, enligt vad som redogjorts för ovan, förekommer det flera former av specialreglering som tillämpas vid beskattning av olika företagskoncentrationer och ägarstrukturer. Dessa har avgörande betydelse för beskattningen och har därför även påverkan i fråga om beskattningen vid utdelningsöverlåtelser. Nedan kommer därför redogöras kortfattat för de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid utdelning på aktier i dels fåmansföretag och dels näringsbetingade andelar.

¹¹⁵ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 99.

¹¹⁶ A.a., s. 99.

¹¹⁷ A.a., s. 98. Se även avsnitt 3.3.1 om splittringsförbudet.

¹¹⁸ Prop 1993/94:50 s. 345 f. och s. 433 f.

¹¹⁹ Se Andersson m.fl., 2015, 42 kap. 13 § IL.

¹²⁰ Prop 1993/94:50 s. 346.

4.4.1 Fåmansföretag

Förenklat kan sägas att företag med en begränsad krets av delägare benämns fåmansföretag.¹²¹ Reglerna om fåmansföretag finns i 56-57 kap. IL och ger i flera avseenden upphov till komplicerade frågeställningar och avvägningar.¹²² Jag avser inte att göra en uttömmande redogörelse för den problematik fåmansföretagsbeskattningen ger upphov till. Med detta avsnitt syftar jag istället till att beskriva de *särskilda* regler för fåmansföretag som kan komma att påverka de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning.

I 56 kap. 2 § IL definieras ett fåmansföretag som ett aktiebolag eller ekonomisk förening där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i företaget eller som en näringsverksamhet över vilken en fysisk person, genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt, har bestämmanderätt över verksamheten och självständigt kan förfoga över dess resultat. I 57 kap. IL finns ett utökat fåmansbegrepp som utvidgar den krets av delägare som anges i 56 kap. IL. I 57 kap stadgas nämligen att alla andelsägare, inklusive deras närstående, som är *verksamma* i bolaget räknas som en enda person.¹²³ Följaktligen kan även ett bolag med ett stort antal *aktiva* delägare betraktas som fåmansföretag.¹²⁴ Givet att andelsägaren varit verksam i betydande omfattning under beskattningsåret eller något av de fem närmast föregående beskattningsåren är dennes andel i bolaget *kvalificerad*, enligt 57 kap. 4 § IL.¹²⁵

Om en andel är kvalificerad innebär det att inkomster från fåmansföretaget antas innehålla såväl arbets- som kapitalinkomster, varför dessa inkomster ska beskattas *både* i inkomstslaget tjänst och kapital. Vad som är utmärkande för kvalificerade andelar är därför de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid utdelning och kapitalvinst. Beskattningen av kapitalvinster på kvalificerade andelar sker med två olika skattesatser där den lägre är begränsad till ett visst belopp, *gränsbeloppet*.¹²⁶ Gränsbeloppet beräknas för varje räkenskapsår enligt antingen en huvudregel eller en förenklingsregel. Den vinst som ryms inom gränsbeloppet beskattas med två tredjedelar

¹²¹ Enligt huvuddefinitionen i 56 kap. 2 § IL definieras ett fåmansföretag som ett företag i vilket fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i företaget.

¹²² Hiort af Ornäs, 2013, s. 109.

¹²³ 57 kap. 3 § 2 st. IL.

¹²⁴ Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 30. Se även Hiort af Ornäs, 2013, s. 110 f.

¹²⁵ 57 kap 4 § IL. Andelen kan därutöver bli kvalificerad genom koncernförhållande eller genom att andelsägaren bedriver samma eller likartad verksamhet i annat bolag, 57 kap. 4 § 1 p. IL.

¹²⁶ För en uttömmande redogörelse för hur beskattning av utdelning och kapitalvinst från kvalificerade andelar, se bl.a. Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 30 samt Lodin m.fl., 2015, s. 463 ff.

av 30 procent i inkomstslaget kapital.¹²⁷ Den vinst som överstiger gränsbeloppet tas istället upp i inkomstslaget tjänst enligt huvudregeln i 57 kap. 2 § IL.¹²⁸

Om utdelning för ett visst år är lägre än vad som inryms i gränsbeloppet, får återstoden rullas vidare till kommande år. Denna del kallas sparad utdelningsutrymme. Det sparade utdelningsutrymmet realvärdesäkras enligt bestämmelsen i 57 kap. 10 § IL genom att det multipliceras med statslåneräntan adderad med tre procentenheter. Gränsbeloppet och det sparade utdelningsutrymmet fördelas lika på alla andelar i företaget.¹²⁹

4.4.2 Näringsbetingade andelar

När ett aktiebolag betalar ut vinstmedel till aktieägarna föreligger, som redogjorts för ovan, i allmänhet skatteplikt för utdelningen hos aktieägarna. Om den mottagande aktieägaren är ett aktiebolag gäller emellertid andra inkomstskatterättsliga regler.¹³⁰ Huvudregeln för en sådan typ av aktieinnehav är att skattskyldighet föreligger för aktier som innehas i kapitalplacersyfte. Sådana aktier som *inte* är belagda med skattskyldighet benämns näringsbetingade andelar.¹³¹

Bestämmelser om näringsbetingade andelar återfinns i 24 kap. 12-22 §§ IL. Om en juridisk person som uppfyller något av kraven i 24 kap. 13 § IL, äger andelar i andra juridiska personer, kan dessa vara näringsbetingade. 24 kap. 14 § IL ställer upp tre krav av vilka minst ett måste vara uppfyllt för att andelen ska anses vara näringsbetingad: (1) andelen är inte marknadsnoterad, (2) det sammanlagda röstetalet för ägarföretagets samtliga andelar i det ägda företaget motsvarar 10 procent eller mer av röstetalet för samtliga andelar i företaget eller (3) innehavet av andelen betingas av rörelse som bedrivs av ägarföretaget eller av ett företag som med hänsyn till äganderättsförhållanden eller organisatoriska förhållanden kan anses stå det nära. Kapital-

¹²⁷ 57 kap. 20-21 §§ IL, d.v.s. en effektiv skattesats om 20 procent.

¹²⁸ Vinst tas dock upp i inkomstslaget tjänst endast till den del som understiger 90 prisbasbelopp. Se 57 kap. 20-22 §§ IL.

¹²⁹ 57 kap. 11 § IL. Se även Hiort af Ornäs, 2013, s. 112 f.

¹³⁰ Lodin m.fl., 2015, s. 420. Även ekonomiska föreningar och vissa andra företagsformer jämställs med aktiebolag enligt 24 kap. 13 § IL.

¹³¹ Lodin m.fl., 2015, s. 420 f. Motiven till distinktionen mellan kapitalplacersaktier och näringsbetingade andelar är å ena sidan att aktiebolag vid aktieförvärv inte ska komma i annan skattemässig ställning än andra kapitalplacere som exempelvis fysiska personer och å andra sidan att ett rörelsedrivande bolag inte på grund av skatteskäl ska behöva överväga om en viss verksamhet ska bedrivas i dotterbolag eller inte.

vinster på näringsbetingade andelar är skattefria och således även undantagna från förlustavdrag enligt 24 kap. 17 § IL.¹³² Förutom att något av dessa krav måste vara uppfyllda krävs, i det fall det är fråga om en marknadsnoterad andel, att ägarföretaget ska ha ägt densamma en viss minsta tid för att kapitalvinst och utdelning på andelen ska vara skattefri.¹³³

¹³² Tivéus, Jacobsson, 2013, s. 210.

¹³³ Se 24 kap. 20-22 §§ IL, samt Hiort af Ornäs, 2013, s. 135 f.

DEL III

5. Praxis

5.1 Inledning

I rättsfallsstudien redogörs i kronologisk ordning för avgöranden i vilka frågor om den civilrättsliga giltigheten och beskattning av utdelningsöverlåtelser prövats under de senaste tio åren. Efter respektive avgörande lämnas en redogörelse för hur fallet kommenterats i doktrin. Att kommentarer till respektive fall presenteras i separata avsnitt är för att tydligast möjligt skapa en bild av hur svaret på frågan har formats och klarlagts i rättstillämpningen. I samtliga mål har tillämpligheten av lagen (1995:575) mot skatteflykt prövats. Varken SRN eller domstolen har funnit lagen tillämplig i något av avgörandena, varför jag utesluter en redogörelse för lagens tillämplighet i rättsfallsstudien nedan. Jag vill därutöver betona att det inte är mina egna slutsatser som uttrycks i avsnitten med kommentarer till fallen utan enbart rättsvetenskapliga utlåtanden publicerade företrädesvis i juridiska tidskrifter.

5.2 RÅ 2006 ref. 45

I målet avsåg A att till en begränsat skattskyldig stiftelse överlåta rätten till framtida utdelning på aktier i ett svenskt börsnoterat avstämningsbolag. I ansökningen om förhandsbesked ställde A följande frågor: (1) Skulle A beskattas om han gav bort rätten till utdelning som kunde komma att lämnas för gåvoåret? (2) Skulle A beskattas om han gav bort utdelningsrätten för en period om fem år?¹³⁴

Skatterättsnämnden, SRN, yttrade i förhandsbesked att A inte skulle beskattas för utdelningen med motiveringen att utdelning, enligt 42 kap. 12 § IL, ska tas upp av den som har rätt till utdelningen när den kan disponeras.¹³⁵ Civilrättsligt menade SRN att det, enligt 3 kap. 12 § 1975 års aktiebolagslag, var möjligt att till exempel genom gåva skilja rätten till utdelning från äganderätten till en aktie i ett avstämningsbolag genom att gåvomottagarens rätt till utdelning antecknades i en särskild förteckning.¹³⁶ Eftersom A på ett sådant sätt *avhänt* sig rätten till utdelningen skulle han heller inte beskattas för den, vare sig avhändandet avsåg ett eller fem år. Förhandsbeskedet överklagades sedermera av SKV vilket i överklagandet yttrade att ”beskattning [borde] i första hand ske på den grunden att gåvan inte avsåg A:s rätt till framtida utdelning

¹³⁴ RÅ 2006 ref. 45, s. 1.

¹³⁵ Motiveringen gjordes med hänvisning till RÅ 1992 ref. 76.

¹³⁶ Grundström, 2009, s. 275. I den nuvarande ABL finns motsvarande reglering i 4 kap. 40 §, se avsnitt 3.3.2.2.

utan rätten till den egendom han i framtiden skulle komma att uppbära som utdelning.”¹³⁷ Som stöd för ståndpunkten att en separat överlåtelse av rätten till framtida utdelning inte var möjlig i avstämningsbolag åberopade verket bl.a. uttalanden av Lagrådet (prop1993/94:50 s. 433 ff.).¹³⁸ RR fastställde emellertid förhandsbeskedet med motiveringen att en aktieägare inte kan beskattas med stöd av 42 kap. 12 § IL när det står klart att aktieägaren givit bort sin rätt till utdelning.¹³⁹

5.2.1 Kommentar till RÅ 2006 ref. 45

Grundström menar att osäkerheten i målet inte var själva tillämpningen av 42 kap. 12 § IL utan snarare i vilken utsträckning det civil- och skatterättsligt är *möjligt* att överlåta rätten till utdelning. Innan avgörandet rådde det oklarhet om huruvida det överhuvudtaget var möjligt att överlåta rätt till framtida utdelning i ett avstämningsbolag.¹⁴⁰ Denna fråga besvarades dock inte *uttryckligen* av RR trots att SKV i sitt överklagande åberopade Lagrådets yttrande till stöd för att en överlåtelse som den i fallet var gjord i *strid* med splittringsförbudet.¹⁴¹ Lodin m.fl. ansluter sig till uppfattningen att knäckfrågan i målet inte rörde vilket subjekt som skulle beskattas utan istället att RR velat undanröja att 42 kap. 12 § inte enbart är gällde kupongbolag utan *även* avstämningsbolag, fastän frågan inte uttryckligen besvarades i domen.¹⁴²

Grundström ifrågasätter även huruvida ett avskiljande och en överlåtelse av framtida utdelning i strid med splittringsförbudet har skatterättslig verkan. Med två fall belyser Grundström hur liknande frågor behandlats i RR respektive kammarrätten, KR. I båda fallen fann domstolarna att rätten till utdelning från aktien inte skulle godtas skatterättsligt då den inte godtogs bolagsrättsligt.¹⁴³ Tidpunkten för överlåtelsen är dock avgörande både för frågan om överlåtelsen skett i strid med splittringsförbudet och för frågan om överlåtelsen är sakrättsligt skyddad.¹⁴⁴ Grundström avslutar med slutsatsen att en överlåtelse i strid med splittringsförbudet *inte* torde ha

¹³⁷ RÅ 2006 ref. 45, s. 1.

¹³⁸ A.a., s. 1. Se även avsnitt 4.3.2.

¹³⁹ RÅ 2006 ref. 45, s. 1.

¹⁴⁰ Grundström, 2009, s. 274.

¹⁴¹ A.a., s. 275. Se även avsnitt 4.3.2.

¹⁴² Lodin m.fl., 2015, s. 589.

¹⁴³ Grundström, 2009, s. 276. Se även RÅ 1991 not. 375 och Kammarrätten i Sundsvalls dom den 20 september 2001 (mål nr. 3788-1999).

¹⁴⁴ Grundström, 2009, s. 276. Angående tidpunkten av överlåtelsen för Grundström även ett resonemang om utdelningskupongernas karaktär av löpande skuldebrev enligt 24 § SkbrL om överlåtelser sker efter bolagsstämmobeslut om utdelning.

skatterättslig verkan, även om Regeringsrättens avgörande i RÅ 2006 ref. 45 kan tolkas som att detta saknar betydelse.¹⁴⁵

Kleist menar att det i och med avgörandet får anses klarlagt att det är möjligt att i skatterättsligt hänseende ge bort rätten till framtida utdelning för en femårsperiod, fastän transaktionens förenlighet med civilrättsliga regler inte uttryckligen prövades, av vare sig SRN eller RR. Kleist betonar dock att avgörandet inte ger något säkert svar på om splittringsförbudet förhindrar en sådan överlåtelse eller inte.¹⁴⁶

Arvidsson är av motsatt uppfattning avseende utdelningsöverlåtelsens förenlighet med det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudet. Arvidsson påpekar att avgörandet innebär ett *klargörande* av en regel som funnits sedan 1943 och att det snarare är *överraskande* att klargörandet dröjt så pass länge. Enligt Arvidsson är överlåtelsen inte av sådan art att den ska stoppas av splittringsförbudet eftersom den faller inom förteckningen i 4 kap. 40 § ABL. Till stöd för sin uppfattning anför Arvidsson att en motsatt utgång hade medfört att utdelning i skatterättsligt hänseende skulle behandlas *olika* beroende på om den härrörde från aktier i kupongbolag eller i avstämningsbolag. En sådan *särbehandling* skulle i teorin kunna ge upphov till byten av bolagets karaktär, från avstämnings- till kupongbolag, för att påverka skatteeffekten.¹⁴⁷ Arvidsson utvecklar sitt resonemang om 4 kap. 40 § ABL till frågan om huruvida även onerösa överlåtelser skulle kunna omfattas av förteckningen i paragrafen.¹⁴⁸ Arvidsson menar att den civilrättsliga giltigheten av ett sådant fång är osäker eftersom att det inte anges explicit i förteckningen men att lagtexten icke desto mindre *inte* torde omöjliggöra en sådan tolkning.¹⁴⁹ Avseende avgörandets betydelse anför Arvidsson att det särskilt skulle komma att påverka den svenska insamlingsverksamheten i allmänhet och skattepriviligerade rättssubjekt så som ideella föreningar, allmännyttiga stiftelser och universitet, i synnerhet. Denna tes motiveras med att avgörandet möjliggör för aktieägare i såväl kupong- som avstämningsbolag att med en *skatteförmån* donera rätt till framtida utdelningar utan att för den sakens skulle förlora kontrollen över aktierna.¹⁵⁰

¹⁴⁵ Grundström, 2009, s. 276.

¹⁴⁶ Kleist, 2015, s. 621.

¹⁴⁷ Arvidsson, 2006, s. 784 ff., vari anförts att ”Med hänsyn till förhandsbeskedets principiella innebörd och med anledning av reglerna i 42 kap. 13 § IL bör självklart samma skattekonsekvenser inträda såväl vid en onerös överlåtelse av rätten till utdelningen på aktie i avstämningsbolag – om en sådan överlåtelse kan ske civilrättsligt – som vid en benefik överlåtelse.”

¹⁴⁸ Arvidsson, 2006, fotnot 11.

¹⁴⁹ A.a., fotnot 11. För den fullständiga uppräknningen, se prop 2004/05:85, del 2, s. 567.

¹⁵⁰ Arvidsson, 2006, s. 785. Observera att Arvidssons artikel publicerades 2006, fem år innan investeringssparkontot infördes. Utdelningar från aktier som förvaras på ett sådant konto träffas inte av lika hög kapitalvinstskatt som utdelning från aktier som förvaras i en traditionell aktiedepå eller i fysisk brevform.

5.3 RÅ 2009 ref. 68

I målet avsåg A att stödja ett särskilt projekt genom att överlåta rätten till framtida utdelning på kvalificerade andelar i ett fåmansföretag till ett landsting. Bolaget var ett kupongbolag och A avsåg lämna gåvan till landstinget genom överlåtelse av rätt till framtida utdelning enligt villkor i gåvobrev och genom överlåtelse av utdelningskuponger. Till SRN ställde A följande frågor: (1) Skulle A beskattas för den bortgivna rätten till utdelning på aktierna i fråga? (2) Om inte, skulle den bortgivna utdelningen påverka det sparade utdelningsutrymmet enligt 57 kap. 12 § IL avseende A:s aktieinnehav? (3) Skulle svaret på fråga (1) förändras om aktiebrev inte utfärdats eller om dessa skulle sakna utdelningskupong?¹⁵¹

SKV ansåg att A skulle beskattas för den utdelning som utbetalades till gåvotagaren, grundat på uppfattningen att rätten till utdelning på aktierna uppkommer först när bolagsstämman i bolagen i fråga fattat *beslut* om utdelning och att den då får anses disponibel. SKV menade med stöd av detta att gåvan skulle anses vara en överlåtelse av medel som redan var disponibla.¹⁵²

SRN yttrade i förhandsbeskedet att A *inte* skulle beskattas för utdelning och att utdelningen till landstinget inte skulle beaktas vid beräkningen av aktieägarens gränsbelopp och sparade utdelningsutrymme.¹⁵³ Principen från 2006 års fall ansågs enligt SRN:s bedömning gälla inte bara från utdelning på aktier i avstämningsbolag utan även från kupongbolag. Därutöver yttrade SRN att det inte förelåg någon grund för att göra skillnad på om utdelning betalas ut från ett börsnoterat företag eller ett fåmansföretag samt att huruvida aktierna är kvalificerade inte skulle göra skillnad i tillämpningen av den aktuella *bestämmelsen*.¹⁵⁴ SRN avvisade fråga (3) med motiveringen att någon närmare *förklaring* av hur förfarandet skulle aktualiseras inte gjordes i ansökningen.¹⁵⁵ Tre ledamöter vad skiljaktiga i fråga om beskattningskonsekvenserna vid bortgivande av utdelning från ett bolag där andelarna hos ägaren är kvalificerade.¹⁵⁶

¹⁵¹ RÅ 2009 ref. 68, s. 1.

¹⁵² A.a., s. 1.

¹⁵³ SRN:s yttrande gjordes med hänvisning till RÅ 2006 ref. 45. RR:s fastställda princip om att aktieägare inte kan beskattas när det vid den tidpunkt då utdelningen kan disponeras står klart att aktieägaren givit bort sin rätt till utdelning.

¹⁵⁴ RÅ 2009 ref. 68, s. 2. Med *bestämmelsen* avses 42 kap. 12 § IL.

¹⁵⁵ A.a., s. 2.

¹⁵⁶ A.a., s. 3. De skiljaktiga ledamöterna menade att regleringen av kvalificerade andelar ”vilar alltså på förutsättningen att utdelning på kvalificerade andelar beskattas hos andelsägaren så länge kvalifikationen kvarstår, varvid det utdelade beloppet ska fördelas på inkomstslaget tjänst och kapital. Någon möjlighet för andelsägaren att inom ramen för bestämmelserna i 57 kap. IL undvika denna beskattning genom att ge bort rätten till utdelning finns därför inte.”

Förhandsbeskedet överklagades av SKV, vilket som grund för överklagandet åberopade vad som anförts av SRN, särskilt de skiljaktiga ledamöternas mening. Därutöver anförde SKV att för utdelning på kvalificerade andelar skulle reglerna i 42 kap. IL *åsidosättas* till förmån för reglerna i 57 kap. IL.¹⁵⁷ SKV menade därför att ”det inte bör vara någon principiell skillnad i bedömningen av det fallet att bolaget betalar ut utdelningen till gåvomottagaren jämfört med att bolaget lämnar gåvan till gåvomottagaren eller att ägaren lyfter utdelningen och därefter lämnar gåvan. I det sistnämnda fallen hade ägaren blivit tjänstebeskattad.”¹⁵⁸

A anförde i sitt bestridande att syftet med gåvan inte hade varit att *omvandla* tjänsteinkomster till kapitalinkomster varför gåvan inte skulle anses ha skett i strid med syftet bakom reglerna i 57 kap. IL. Därutöver anförde A att varken SRN eller SKV förklarat hur regelkonkurrensen mellan de två aktuella lagrummen i IL skulle påverka utgången i målet.

RR definierade knäckfrågan i målet som huruvida den princip som fastslogs i RÅ 2006 ref. 45 skulle tillämpas även i fråga om utdelning från fåmansföretag. RR uttalade visserligen att underlåtenhet av beskattning i enlighet med RÅ 2006 ref. 45 inte skulle framstå som helt *konsekvent*,¹⁵⁹ men fann med hänsyn till RR:s generellt avfattande uttalanden i 2006 års fall inte *utrymme* att bedöma beskattningsfrågan på annat sätt än enligt förhandsbeskedet, varför SRN:s förhandsbesked fastställdes.¹⁶⁰

5.3.1 Kommentarer till RÅ 2009 ref. 68

Grundström för fram ett flertal intressanta synpunkter i sin analys av avgörandet.¹⁶¹ Bland annat att SRN inte ansåg att bedömningen skulle påverkas av *hur lång tid* överlåtelsen avsåg och oavsett när överlåtelsen ägde rum. Grundström menar att det av detta följer att utdelningsku-

¹⁵⁷ RÅ 2009 ref. 68, s. 3. SKV betonade 57 kapitlets syfte att motverka inkomstomvandling från tjänst till kapital.

¹⁵⁸ RÅ 2009 ref. 68, s. 3.

¹⁵⁹ A.a., s. 4. ”Någon rätt att påkalla att utdelning sker har inte gåvotagaren, som alltså är helt beroende av aktieägarens framtida dispositioner. – Det kan mot den angivna bakgrunden hävdas att aktieägaren fortfarande är den som bör beskattas för eventuell utdelning. I sammanhanget kan erinras om att ägaren skulle bli utdelningsbeskattad i det fall gåvan lämnats direkt från företaget [...] Till detta kommer att bestämmelserna om tjänstebeskattning i 57 kap. IL inte kan tillämpas annat än om beskattning sker hos andelsägaren.”

¹⁶⁰ RÅ 2009 ref. 68, s. 4.

¹⁶¹ Förhandsbeskedet hade emellertid ej prövats av RR vid tiden för publiceringen av artikeln varför den enbart tar sikte på just förhandsbeskedet från SRN. Eftersom förhandsbeskedet sedermera fastställdes av RR får dock Grundströms argumentationslinje anses hålla. ”Förutsatt att Skatterättsnämndens förhandsbesked inte ändras av Regeringsrätten, kommer avgörandet enligt min mening att få relativt stor betydelse och ge upphov till intressanta frågeställningar.” Se Grundström, 2009, s. 278.

pongernas karaktär av löpande skuldebrev förlorar sin betydelse. Därutöver menar han att avgörandet torde kunna tolkas som att splittringsförbudet inte hindrar denna typ av disposition. Det skulle innebära att SRN inte delar den uppfattning som Lagrådet i förarbetena gav uttryck för avseende splittringsförbudets räckvidd. Alternativt ansåg SRN att överlåtelsen visserligen stod i strid med splittringsförbudet men att det inte ansågs få någon *betydelse* för beskattningen.¹⁶²

Vad avser förhandsbeskedets förväntade betydelse anför Grundström, förutom det faktum att det genom avgörandet är klarlagt att ägare av fåmansbolag har möjlighet att skänka enkelbeskattade medel till exempelvis allmännyttiga ideella föreningar utan att beskattas för utdelningen, att principen *inte* torde vara begränsad till att *enbart* omfatta situationer där gåvotagaren är en allmännyttig ideell förening. Grundström menar att varken SRN:s förhandsbesked eller RÅ 2006 ref. 45 innehåller ställningstaganden som talar för att gåvotagarens skattemässiga situation har någon betydelse. Följden av detta är således att en överlåtelse skulle kunna ske till vem som helst och att mottagarens helt enkelt beskattas för utdelningen beroende på dennes skattemässiga situation.¹⁶³ Grundström lyfter även frågan om överlåtelsen överhuvudtaget måste vara benefik eller om en onerös sådan skulle äga samma giltighet. Vem som helst torde kunna vara ägare av en utdelningskupong, oberoende av hur äganderätten övergått. Enligt Grundströms uppfattning skulle det därför vara teoretiskt möjligt för en ägare av aktier i ett kupongbolag att avyttra utdelningskuponger mot vederlag och att förvärvaren skulle beskattas enligt vad som följer av 42 kap. 12 och 13 §§ IL men att rättsläget för *överlåtarens* beskattning är osäkert.¹⁶⁴

Melbi anför i en kommentar att det *inte* bör ha någon betydelse om rätten till utdelning ges till ett skattebefriat subjekt eller till en fysisk person som inte omfattas av regelsystemet i 57 kap. IL.¹⁶⁵ Gunne avhandlar vilka skattekonsekvenser som ska anses knutna till själva aktien och

¹⁶² Grundström, 2009, s. 278.

¹⁶³ A.a., s. 278. Denna uppfattning vinner stöd av Sundkvist som ifrågasätter vad som skulle hända om gåvan istället lämnades till en fysisk person istället för till ett skattebefriat subjekt. Sundkvist ställer kontinuitetsprincipen vid beskattningen mot det faktum att RR fastställt att överlåtarens utdelningsutrymme inte påverkas av den överlåtna rätten till utdelning. Sundkvists resonemang berör emellertid huvudsakligen tillämpligheten av 57 kap. IL vid en sådan överlåtelse och finner att det bör vara möjligt att enligt huvudregeln i 42 kap. 12 § IL lämna utdelning som gåva även till en fysisk person, oavsett om denne omfattas av regelverket i 57 kap. IL eller inte. Se Sundkvist, S., ”När kan utdelning av rätt till utdelning på kvalificerade aktier lämnas i gåva?” *Skattenytt*, nr. 1-2, 2010, s. 68.

¹⁶⁴ Grundström, 2009, s. 278.

¹⁶⁵ Melbi, I., ”Gåva av rätt till utdelning på kvalificerade andelar”, *Svensk Skattetidning*, nr. 10, 2009, s. 1096.

vilka som eventuellt följer med utdelningsrätten till mottagaren.¹⁶⁶ Hon knyter härvid an till att SRN och RR slog fast att givarens sparade utdelningsutrymme inte påverkas av utdelningsöverlåtelsen, åtminstone inte när gåvotagaren är ett skattebefriat subjekt. Gunne gör därefter en omfattande utredning av hur en fysisk person i egenskap av gåvomottagare skulle beskattas, oavsett om denne betraktas som närstående eller ej. I resultatet av utredningen konstaterar hon att det är *oklart* hur en fysisk person som gåvotagare av utdelningsrätter ska beskattas, till och med så oklart att knappast någon skulle vilja ge bort och betala ut en sådan utdelning utan att först ha ansökt om förhandsbesked. Hon menar slutligen att man inte har lyckats få ihop ett regeringsrättsavgörande med systematiken i lagstiftningen.¹⁶⁷

Tivéus förklarar i inledningen av sin artikel att han, till skillnad Melbi och Gunne, inte finner frågan om mottagarens beskattning särskilt oklar och att avgörandena väl passar in i lagstiftningens systematik. Sammantaget anför Tivéus att gåvotagarens beskattning ska ske enligt de vanliga reglerna för beskattning av utdelning och därför bero på vem som är mottagare. Enligt Tivéus kommer därför reglerna för fåmansföretagarbeskattning tillämpas endast i de fall gåvotagaren är verksam eller närstående till fåmansföretagaren. Med detta tolkningssätt framstår det enligt Tivéus som logiskt att inte tillämpa andra regler i 57 kap, som till exempel beräkning av gränsbelopp.¹⁶⁸ I normalfallet gäller därför, enligt Tivéus tolkning, ett skatteuttag om 25 procent för en fysisk person som mottagit utdelning och i allmänhet den vanliga bolagskatten för juridiska personer.¹⁶⁹

5.4 HFD 2011 ref. 24

I målet avsåg A, i egenskap av ägare till samtliga aktier i X AB, att under några år ge bort rätten till utdelning till sina två myndiga barn, B och C. Även i detta mål var andelarna, vars utdelning skulle vara föremål för överlåtelse, kvalificerade enligt reglerna i 57 kap. IL. Avsikten var att A varje år skulle ta ställning till om denne genom gåvobrev skulle överlåta rätten till utdelning innan beslutet fattats på bolagsstämman. Därutöver avsåg A att, om bolagets ekonomi skulle tillåta det, på extra bolagsstämma besluta om ytterligare utdelning, tillfallande A, om ett belopp

¹⁶⁶ Gunne, C., ”Gåva av utdelningsrätt på kvalificerade andelar till fysisk person”, *Svensk Skattetidning*, nr. 10, 2009, s. 1099.

¹⁶⁷ A.a., s. 1104.

¹⁶⁸ Tivéus, U., ”Ytterligare om beskattning vid gåva av utdelningsrätt på kvalificerade aktier – En kommentar till en kommentar till nya rättsfall”, *Svensk Skattetidning*, nr. 2, 2010, s. 222.

¹⁶⁹ A.a., s. 222.

motsvarande gränsbeloppet enligt förenklingsregeln. Frågorna som var föremål för SRN:s bedömning var därför: (1) Hur skulle beskattning ske av aktieägaren respektive dennes barn? (2) Vem skulle få tillgodogöra sig årets gränsbelopp (både gåvotagarna och givaren eller endast en av dem)? (3) Hur skulle gåvotagaren bli beskattad?¹⁷⁰

För svar på fråga (1) och (3) yttrade SRN att beskattning skulle ske i enlighet med 42 kap. 12 § IL. Med hänvisning till RÅ 2006 ref. 45 samt RÅ 2009 ref. 68 fastställde SRN att A *inte* skulle beskattas för utdelning som innan ordinarie bolagsstämmobeslut, genom gåvobrev, överlåtits till barnen. Denna utdelning skulle istället tas upp hos barnen. För frågan om hur utdelningen skulle beskattas anförde SRN att reglerna i 57 kap. IL skulle tillämpas, varför barnen skulle beskattas i inkomstslaget tjänst.¹⁷¹ Frågan om vem som skulle kunna tillgodoräkna sig gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme besvarades i enlighet med 57 kap. 11 § IL, det vill säga att gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme endast kan tillgodoräknas av den som *äger* andelen vid tidpunkten för utdelningen. Svaret på frågan blev således att A kunde tillgodoräkna sig gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme och att B och C istället skulle ta upp utdelningen i sin helhet i inkomstslaget tjänst.¹⁷²

Förhandsbeskedet prövades av Högsta förvaltningsdomstolen, HFD, efter överklagade från SKV vilket yrkade på att HFD skulle fastställa SRN:s förhandsbesked. HFD fastställde SRN:s förhandsbesked enligt samma bedömning som SRN i förening med tillägget att domstolen gjorde samma bedömning som i RÅ 2009 ref. 68 så vitt avsåg att utdelningen skulle betalas ut mot överlämnande av *utdelningskupong*.¹⁷³

5.4.1 Kommentar till HFD 2011 ref. 24

Avgörandet kommenteras kort av Kleist som särskilt anmärker på att HFD uttalade att domstolen utgick från det faktum att utdelningen betalades ut mot överlämnande av kupong. Kleist menar att uttalandet kan ses som en indikation på att HFD ansåg att det faktum att bolaget, från vilket utdelningen överläts, var ett kupongbolag var avgörande för utgången i målet.¹⁷⁴ Detta resonemang utvecklas emellertid inte, av vare sig Kleist eller HFD.

¹⁷⁰ HFD 2011 ref. 24, s. 1.

¹⁷¹ A.a., s. 1 f.

¹⁷² A.a., s. 2.

¹⁷³ A.a., s. 2.

¹⁷⁴ Kleist, 2015, s. 622.

Lodin m.fl. menar att det efter avgörandet får anses klarlagt att endast ägaren av de kvalificerade andelar, på vilka utdelning utgår, får tillgodoräkna sig gränsbeloppet vid beskattningen av utdelningen. När rätt till utdelning på kvalificerade andelar överlåtits, åtminstone benefikt, ska beskattning ske i inkomstslaget tjänst hos gåvomottagaren, givet är förutsättningarna för gåvotagarna är som de i avgörandet.¹⁷⁵

5.5 HFD 2011 not. 53

I målet var det fråga om en aktieägare, A, som genom gåva avsåg att överlåta en betydande aktiepost av kvalificerade andelar i ett kupongbolag till sina barn, men förbehålla sig rätt till avkastningen på de bortgivna aktierna under sin livstid. Tillvägagångssättet beskrevs i ansökningsbeskedet som att A avsåg att överlåta aktiebrev men själv behålla utdelningskupongerna. De frågor som kom att vara föremål för prövning av SRN var: (1) Skulle A, även efter fullbordad gåva av aktierna, beskattas för den utdelning som hon med stöd av utdelningskupongerna kunde komma att få? (2) Skulle utdelningen i så fall beskattas enligt reglerna i 57 kap. IL? (3) Skulle A kunna tillgodoräkna sig eventuellt sparat utdelningsutrymme på de bortgivna aktierna? (4) Skulle A kunna tillgodoräkna sig det gränsbelopp som annars skulle belöpa på aktierna?¹⁷⁶

SRN fastställde, med hänvisning till RÅ 2006 ref. 45 och 2009 ref. 68, att A skulle komma att anses ha *rätt* till utdelningen när den kunde disponeras och därför ta upp den till beskattning. SRN fastställde därutöver att andelarna skulle komma att vara kvalificerade även efter att gåvan fullbordats, varför utdelningen på aktierna skulle beskattas enligt reglerna i 57 kap. IL. Frågorna om sparat utdelningsutrymme och gränsbelopp besvarades med hänvisning till 57 kap. 10, 14 §§. Av dessa ansågs det, enligt SRN, följa att gränsbelopp och sparat utdelningsutrymme för en kvalificerad andel, vid överlåtelse genom bland annat gåva, tillgodoräknas den som *äger* andelen vid utdelningstidpunkten. SRN menade att det härav följer att den avkastning som A skulle förbehålla sig på de aktier som i sin tur bortgivits till barnen i sin helhet skulle komma att beskattas i inkomstslaget tjänst.¹⁷⁷

Förhandsbeskedet överklagades av båda parterna men undanröjdes av HFD som avvisade ansökningsbeskedet. Som skäl för avgörandet angav HFD att det visserligen länge varit en omdiskuterad

¹⁷⁵ Lodin m.fl., 2015, s. 463 f.

¹⁷⁶ HFD 2011 not. 53.

¹⁷⁷ Förhandsbesked dnr. 118-09/D.

fråga under vilka förutsättningar undantag kan göras från det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudet men att det åtminstone torde vara klart att det inte går att med verkan mot bolaget överlåta rätten till *all* framtida utdelning. HFD anförde därutöver att en civilrättslig bedömning inte hade genomförts, varken i ansökningen om förhandsbesked eller av SRN, och att ett sådant övervägande hade krävts med hänsyn till de värden och det inflytande som de ifrågavarande aktierna representerade.¹⁷⁸

Ett av justitieråden var emellertid av skiljaktig mening och resonerade kring hur ansvaret för utredning är fördelat mellan parterna i ett mål som det ifrågavarande, till styrkande av tesen att det i ett förhandsbesked inte kan krävas att den sökande ska föga en rättsutredning till sin ansökan. Det skulle i sådana fall vara en *avvikelse* från vad som annars gäller vid förfarandet hos domstolar och förvaltningsmyndigheter. Att ansökningen i målet inte berörde hur den tilltänkta uppdelningen av aktierna skulle bedömas från civilrättslig synpunkt var således, enligt det skiljaktiga justitierådet, inte skäl att avvisa ansökningen. Tesen styrktes med argumentet att såväl RÅ 2006 ref. 45 som RÅ 2009 ref. 68, fastän de berörde avskiljande av rätten till utdelning från aktien, prövades av HFD utan att sökandena bidrog med någon kvalificerad analys av transaktionernas förenlighet med civilrättsliga bestämmelser.¹⁷⁹

5.5.1 Kommentar till HFD 2011 not. 53

Virin framhåller i en kommentar att fastän förhandsbeskedet undanröjdes av HFD så får det antas att SRN:s och SKV:s sammanfallande uppfattningar överensstämmer med gällande rätt, ett antagande som motiveras med att samma effekt skulle uppnås om aktierna först skänkes och att gåvomottagaren sedan skänkte rätten till aktieutdelningen till den ursprungliga aktieägaren.¹⁸⁰

5.6 HFD 2012 not. 32

I målet var det fråga om en aktieägare, A, som var delägare i två bolag, X AB och D AB. I ansökningen om förhandsbesked beskrev A en transaktion enligt vilken A, före ordinarie bolagsstämmobeslut i X AB, vederlagsfritt och på obestämd tid till D AB skulle överlåta rätten till framtida utdelning från X AB. A:s ansökan om förhandsbesked innehöll följande frågor: (1)

¹⁷⁸ HFD 2011 not. 53.

¹⁷⁹ A.a., skiljaktig mening.

¹⁸⁰ Virin, N., *Analys: Rättsverkningar av partiella aktieöverlåtelser kartläggs ytterligare*, Karnov Group Sweden AB, 2011.

Skulle A inkomstbeskattas för utdelning? (2) Skulle inkomsten av utdelningsrätten vara skattefri för D AB? (3) Skulle svaret på den andra frågan ändras om D AB skulle äga aktier i X AB?¹⁸¹

SRN yttrade att det av praxis framgick att aktieägare som är fysisk person inte beskattas för framtida utdelning som överlåtits innan ordinarie bolagsstämmobeslut om utdelning.¹⁸² SRN menade därför att A inte skulle inkomstbeskattas för den överlåtna rätten till utdelning. För fråga 2 och 3 yttrade SRN att det av förutsättningarna i ansökningen framgick att D AB:s hypotetiska ägarandel i X AB skulle vara näringsbetingad enligt 24 kap. 13 § IL.¹⁸³ SRN grundade sin bedömning på en tolkning av 24 kap. 13, 17 §§, paragrafer av vilka det ansågs framgå att det för skattefrihet på utdelning krävs att den som är berättigad till utdelning också är *ägare* till de andelar på vilka utdelningen utgår. Eftersom D AB inte var ägare till andelar i X AB fann SRN inte någon grund för att *undanta* bolaget från beskattning av utdelningen.¹⁸⁴

Förhandsbeskedet prövades av HFD efter överklagande från SKV vilket precis som i HFD 2011 ref. 24 yrkade att HFD skulle fastställa förhandsbeskedet. HFD:s bedömning stämde i sin helhet överens med den av SRN gjorda, varför förhandsbeskedet fastställdes.¹⁸⁵

5.6.1 Kommentar till HFD 2012 not. 32

Även detta avgörande kommenteras av Kleist som konstaterar att avgörandet bekräftar att det är den som förvärvat en utdelningsrätt som beskattas för lämnad utdelning samt att det av rättsfallet framgår att det näringsbetingade innehavet enligt lagtexten är knutet till ägaren, och att rättigheter såsom utdelning visserligen *kan* skiljas även från näringsbetingade andelar, men att det för *skattefrihet* för utdelning på näringsbetingade andelar krävs att mottagaren *äger* de andelar varpå utdelningen utgår.¹⁸⁶ Lodin m.fl. ger uttryck för en uppfattning som överensstämmer med Kleists i fråga om avgörandets innebörd.¹⁸⁷ Avgörandet kommenteras även av Tjernberg som konstaterar att målet ger uttryck för två principer. Dels förstärkts principen från tidigare prejudikat i fråga om att överlåtaren inte beskattas om rätten till utdelning överlåts och dels upprätthålls principen om att ”entydig lagtext ska följas, även om den är till nackdel för

¹⁸¹ HFD 2012 not. 32, s. 1.

¹⁸² A.a., s. 1. Med *praxis* hänvisade SRN till RÅ 2006 ref. 45 samt RÅ 2009 ref. 68.

¹⁸³ HFD 2012 not. 32, s. 1. Därutöver var sökanden av förhandsbeskedet av uppfattningen att ”utdelning på aktierna i X AB bör vara skattefri såsom för utdelning på näringsbetingade andelar enligt 24 kap. 17 § IL.”

¹⁸⁴ HFD 2012 not. 32 s. 1.

¹⁸⁵ A.a., s. 2.

¹⁸⁶ Kleist, 2015, s. 622.

¹⁸⁷ Lodin m.fl., 2015, s. 424.

den skattskyldige”.¹⁸⁸ Tjernberg, som menar att den sista är en slutsats som inte uttrycks av domstolen utan som läsaren måste dra på egen hand, ifrågasätter varför domstolen inte lät principen uttryckas i *klartext* i målet. Tjernberg ser två möjliga skäl bakom domstolens agerande, antingen att principen uppfattats som självklar av domstolen, eller att domstolen i själva verket uttrycker sig restriktivt för att försäkra sig om ett större *manöverutrymme* i framtida fall där den tycker sig behöva frånga den.¹⁸⁹ Tjernberg hänvisar för det faktum att den tydliga vägledningen i lagstiftningen i fallet var till nackdel för den skattskyldige till en diskussion om legalitetsprincipens ”andra sida”.¹⁹⁰

¹⁸⁸ Tjernberg, 2016, s. 60. Med tidigare prejudikat avses i Tjernbergs framställning RÅ 2006 ref. 45 och RÅ 2009 ref. 68.

¹⁸⁹ Tjernberg, 2016, s. 60.

¹⁹⁰ A.a., s. 60 med hänvisning till en diskussion om rättsfall angående legalitetsprincipens ”andra sida” i Tjernberg, M., ”Regeringsrättens strikta lagtolkning”, *Skattenytt*, nr. 1, 2003, s. 14.

DEL IV

6. Analys

6.1 Inledande utgångspunkter

Den första av analysavsnittets tre huvudsakliga beståndsdelar är frågan om *varför* det överhuvudtaget skulle vara affärsmässigt motiverat att överlåta rätten till framtida utdelning. Fastän förfarandet, genom vilket rätten till utdelning skiljs från äganderätten till aktien i sig, utförligt behandlats i framställningen kvarstår frågan om motiven till avskiljandet utan uttryckligt svar. Analysavsnittets andra beståndsdel är en *kartläggning av gällande rätt* i fråga om överlåtelser av rätt till framtida utdelning. Denna kartläggning baseras på vad som redan presenterats i framställningen, men görs i det följande mot bakgrund av den utgångspunkt avseende tolkning av skattelag som tillämpas i framställningen.¹⁹¹ Förhoppningen är därvid att kartläggningen kan komma att utgöra en relevant och användbar sammanställning av gällande rätt så som den ser ut idag. Analysavsnittets tredje och avslutande beståndsdel omfattar *de fall som inte omfattas av kartläggningen*. Eftersom kartläggningen endast tar sikte på gällande rätt kvarstår ett antal möjliga hypotetiska fall som ännu inte har kodifierats i praxis. Dessa hypotetiska fall har till viss del diskuterats i doktrin men inte utan att de resonemang som framförts lämnar utrymme för tolkning och alternativa synpunkter. Eftersom dessa fall inte avgjorts i domstol lämnar de ett större tolkningsutrymme än för de fall som omfattas av kartläggningen, varför jag företrädesvis i min redogörelse för dessa underbygger mina argument med tolkningar och synpunkter som framförts i doktrin. Mot bakgrund av vad Gunne anförde i kommentaren till RÅ 2009 ref. 68, angående att rättsläget vid den tiden var så osäkert att knappast någon skulle vilja ge bort och betala ut utdelning till en fysisk person utan att först ansöka om förhandsbesked, ligger det nära till hands att ställa frågan om motsvarande osäkerhet gäller även för de fall som än idag inte har avgjorts.¹⁹² I analysavsnittets avslutande del syftar jag således till att minska denna osäkerhet inför *framtida* transaktioner.

6.2 Varför överlåta rätt till framtida utdelning?

Med ledning av de avgöranden som refererats tidigare i framställningen är det ostridigt att överlåtelser av rätt till framtida utdelning har ansetts vara *förenliga* med såväl civil- som skatterättslig lagstiftning. Vad som inte framgått i avgörandena är vad syftet med transaktionerna har

¹⁹¹ Se avsnitt 1.5.

¹⁹² Se avsnitt 5.3.1.

varit. I det följande avsnittet avser jag därför att *identifiera* eventuella gemensamma nämnare i de avgjorda fallen i rättsfallsstudien, i syfte att klarlägga möjliga bakomliggande motiv till transaktionerna. Genom att identifiera dessa motiv ges också stöd för att kunna dra slutsatser om vilka tänkbara faktorer som skulle kunna medföra att överlåtelser av det ifrågavarande slaget kan komma att bli vanligare eller inte framöver.

Enligt min uppfattning, mot bakgrund av vad som anförts hittills i framställningen och vad som anförts i doktrin, synes det finnas tre möjliga bakomliggande skäl till att överlåta rätt till framtida utdelning; nämligen *gåvoskälet*, *skatteskälet* och *likviditetsskälet*.¹⁹³ Det första av dessa, *gåvoskälet*, kräver ingen omfattande redogörelse utan innebär att överlåtaren utan krav på motprestation överlåter en tillgång, i form av rätt till framtida utdelning, för att av olika skäl berika mottagaren. Gåvoskälet är emellertid, enligt min uppfattning, starkt förenat med *skatteskälet* eftersom transaktioner genom vilka gåvor överläts *vanligtvis* inte torde vara konstruerade som överlåtelser av rätt till framtida utdelning. Nedan redogörs därför för skatteskälet och likviditetsskälet var för sig, med betoning på att skatteskälet vanligtvis torde komma till uttryck genom en benefik rättshandling och därför *även* ge uttryck för en gåvoavsikt.

6.2.1 Skatteskälet

Vid benefika överlåtelser till allmännyttiga ändamål torde skatteskälet komma till uttryck när en aktieägare avser att överlåta enkelbeskattade medel, det vill säga medel som beskattats på bolagsnivå men inte på aktieägarnivå. Alternativet för aktieägaren vore att först realisera utdelningen på aktieägarnivå för att sedan överlåta en del av det dubbelbeskattade resultatet.¹⁹⁴ Det ligger således nära till hands att anta att det, förutom gåvoavsikt, kan ha funnits skatteskäl bakom de planerade transaktionerna i RÅ 2006 ref. 45 och RÅ 2009 ref. 68. Av avgörandena har det om inte annat, så som Arvidsson också påpekar, framgått att aktieägare med aktier i såväl kupongbolag som börsnoterade avstämningsbolag, med stöd av 2006 och 2009 års avgö-

¹⁹³ Se avsnitt 2.

¹⁹³ I Kleist, 2015, presenteras kortfattat en beskrivning av skälen i en liknande uppdelning, jag väljer dock att redogöra för dem i detalj.

¹⁹⁴ Jag vill reservera mig för att resultatet av en sådan realisering i sin tur påverkas av dels vilken *typ* av aktier det rör sig om hos aktieägaren och dels hur de *förvaras*. Beskattningen av en sådan realisering, om aktieägaren är en fysisk person, kan bli allt ifrån någon procent ifall det rör sig om utdelning på aktier i ett börsnoterat företag som förvaras på ett investeringssparkonto, ISK, till ca 57 procent ifall det är fråga om kvalificerade andelar beskattade i inkomstslaget tjänst. De skattemässiga incitamenten för att undvika en sådan dubbelbeskattning kan alltså skilja sig kraftigt.

randen, med en *skatteförmån* har möjlighet att överlåta en rätt till framtida utdelningar till kvalificerat allmännyttiga ändamål utan att för den sakens skull förlora *kontrollen* över och *ägarerätten* till sina aktier. En sådan möjlighet bör rimligtvis, enligt min uppfattning, vara *attraktiv* för många aktieägare som vill stödja allmännyttig verksamhet.¹⁹⁵

Särskilt intressant, i fråga om möjligheten till och skälen för att med skatteförmån kunna donera medel till allmännyttiga ändamål, är införandet och det hastiga slopandet av de inkomstskatterättsliga regler som medgav skattereduktion för gåvor till godkända gåvomottagare. Dessa regler trädde i kraft den 1 januari 2012 och avskaffades så snart som den 1 januari 2016. Bestämmelserna om gåvoskatteavdraget, som skattereduktionen kom att kallas, fanns i 67 kap. 20-26 §§ IL och dessa syftade till att stimulera givandet till ideella organisationer.¹⁹⁶ Gåvoskatteavdraget och slopandet av detsamma torde inte ha påverkat de rättsliga *möjligheterna* till utdelningsöverlåtelser i sig, varför gåvoskatteavdraget utelämnats från framställningen i övrigt. Icke desto mindre torde slopandet därav kunna påverka *skälen* för utdelningsöverlåtelser i allmänhet och överlåtelser på grund av skatteskäl i synnerhet. Frågan är således om slopandet av gåvoskatteavdraget kan komma att medföra att överlåtelser av rätt till framtida utdelning ökar framöver just på grund av att en tidigare stimulerande åtgärd numera är avskaffad. Först och främst måste det betonas att förfarandet genom vilket *enkelbeskattade* medel överläts till allmännyttiga ändamål endast berör de som de facto antingen *äger* utdelande aktier eller är äger *rätten* till framtida utdelning på utdelande aktier, till skillnad från det nu slopade gåvoskatteavdraget som berörde en avsevärt större grupp.¹⁹⁷ Icke desto mindre torde just den slopade skattereduktionen skapa incitament hos aktieägare, som har för avsikt att lämna gåvor till allmännyttiga ändamål, att överlåta rätt till framtida utdelning snarare än att först realisera utdelningen på aktieägarnivå för att sedan lämna i gåva. Till stöd för denna hypotes kan hänvisas till Arvidssons resonemang i avsnitt 5.2.1. Vid tidpunkten för publiceringen av Arvidssons artikel hade gåvoskatteavdraget ännu inte införts. Arvidssons tes att 2006 års avgörande skulle komma att påverka den svenska insamlingsverksamheten torde därför kunna argumenteras för under samma förutsättningar idag sedan gåvoskatteavdraget avskaffats. Vad som inte träffas av Arvidssons tes är emellertid

¹⁹⁵ Jag ansluter mig därmed till samma uppfattning som Arvidsson, 2006, s. 785.

¹⁹⁶ Gåvoskatteavdraget infördes år 2012. Se Lodin m.fl., 2015, s. 78 f. samt motion 2015/16:2252 *Bevarande och utveckling av gåvoskatteavdraget*. Avdraget innebar i korthet att obegränsat skattskyldiga äldre än 18 år medgavs en skattereduktion om 25 procent av gåvunderlaget för beskattningsåret, den maximala skattereduktionen var begränsad till 1 500 kronor för ett beskattningsår, se 67 kap. 20-26 §§ IL.

¹⁹⁷ Rätten till skattereduktion medgavs, enligt 67 kap. 24 § IL de som vid beskattningsårets utgång hade fyllt 18 år, hade varit obegränsat skattskyldiga i Sverige under någon del av beskattningsåret och hade haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare.

de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för utdelning på aktier som förvaras på ett *investeringssparkonto*. Skatten för utdelning på aktier som förvaras på ett sådant konto är i regel *lägre* än för aktier som förvaras på annat sätt, givet att aktierna genererar avkastning. Investeringssparkontot omfattar emellertid enbart aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad. För börsnoterade aktier förvarade på ett investeringssparkonto torde därmed skatteskalet ges *lägre* vikt jämfört med aktier som antingen förvaras på någon annan typ av konto eller som gestaltas av fysiska aktiebrev med tillhörande utdelningskuponger.¹⁹⁸ Med resonemanget ovan vill jag, snarare än att hävda att den slopade skattereduktionen och införandet av investeringssparkontot kommer ha en stor påverkan på överlåtelse av rätt till framtida utdelning, visa på hur förutsättningarna snabbt kan ändras av lagstiftaren med följderna att nya transaktionstyper utformas och kan komma att prövas. Med det slopade gåvoskatteavdraget och införandet av investeringssparkontot åskådliggörs även att rättsområdet inte bara kan stå inför lagändringar på grund av ett missnöje över vilken riktning praxis tar i den specifika frågan, utan även till följd av en förändrad *skattepolitisk* riktning i övrigt. Min bedömning är emellertid att den avskaffade skattereduktionen inte kommer att ge upphov till ett *förändrat* rättsläge i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning fastän det finns skäl att anta att *antalet* liknande överlåtelser kan komma att öka, precis som Arvidssons resonemang ger stöd för.

Skatteskalet torde även kunna komma till uttryck i situationer där rätten till framtida utdelning överlåts till ett inte skattebefriat – men *lägre* beskattat – subjekt. Denna typ av benefika överlåtelser behandlas av Kleist, som dock inte belyser i vilka fall överföringar som dessa skulle kunna förekomma.¹⁹⁹ Av den rättsfallsstudie som gjorts i denna framställning synes heller inte något sådant exempel *uttryckligen* förekomma i praxis. Frågan är således om det skulle vara tänkbart att, likt överföringarna i RÅ 2006 ref. 45 och RÅ 2009 ref. 68, på grund av skatteskäl överlåta rätten till framtida utdelning till ett skattesubjekt över vilket antingen aktieägaren eller en närstående till denne har *kontroll*.²⁰⁰ Ansökningen om förhandsbesked i HFD 2011 ref. 24 torde kunna tolkas som att sökanden efterfrågade ett klagande av de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid en utdelningsöverlåtelse till sina barn. Sannolikt avsåg sökanden att jämföra förhandsbeskedet med de inkomstskatterättsliga konsekvenserna i en situation där utdelningen i sin helhet istället betalades ut till aktieägaren varefter en del av det realiserade kapitalet

¹⁹⁸ Jfr. fotnot 150 och 194. Icke desto mindre torde en överlåtelse av rätt till framtida utdelning medföra en viss skatteförmån även för aktier som förvaras på ett sådant konto.

¹⁹⁹ Kleist, 2015, s. 618 f.

²⁰⁰ Med *kontroll* avser jag även den situation där skattesubjektet i fråga utgörs av en fysisk person.

sedan skulle kunna överlåtas till barnen. I målet lämnas för knapphändig information om parternas inkomstförhållanden för att det ska vara möjligt att dra några definitiva slutsatser. En hypotes kan vara att ägarens årsinkomst, till skillnad från barnens, översteg skiktgränserna för statlig inkomstskatt.²⁰¹ I ett sådant fall skulle aktieägaren kunna behålla rätten till en utdelning motsvarande summan av gränsbeloppet och det sparade utdelningsutrymmet. Den eventuella återstående rätten till utdelning skulle kunna överlåtas till barnen som i sin tur skulle ta upp utdelningen i sin helhet inkomstslaget tjänst. Givet att barnens *förväntade* inkomst i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret i fråga, före utdelningstillfället, *understeg* skiktgränserna för statlig inkomstskatt skulle det därmed finnas utrymme för att med *lägre* skatt slussa kapital ur bolaget. Enligt förutsättningarna i hypotesen skulle därmed en sådan transaktion kunna medföra ett *lägre* skatteuttag för kollektivet än om hela utdelningen hade beskattats hos ägaren. Skatteförmånen i en sådan transaktion skulle dock *begränsas* till den punkt där samtliga individer i kollektivet, efter transaktionen, i inkomstslaget tjänst skulle ta upp en inkomst överstigande den övre skiktgränsen för statlig inkomstskatt. I det läget kan skatteförmånen inte längre utnyttjas. Jag vill understryka att det ovanstående endast är en hypotes, och innebär ett förfarande som i sig har tydliga begränsningar, men vill med det visa att det inte omöjligen skulle kunna finnas *skatteskal* som inte enbart tar sikte på gåvor till allmännyttiga ändamål. Under dessa förutsättningar ges således de enskilda valfrihet att *skapa* ett rättsförhållande för att på så sätt *skatteanpassa* en transaktion.

6.2.2 Likviditetsskälet

Slutligen vill jag behandla det skäl som torde ha starkast anknytning till onerösa överlåtelser, likviditetsskälet. Precis som Kleist för fram skulle det vara möjligt att uppnå fördelar i likviditetshänseende genom att, istället för att vänta på utdelning, realisera värdet av framtida utdelningar före utdelningstillfället genom att överlåta rätten till dessa mot vederlag.²⁰² Det kan till exempel finnas aktiebolagsrättsliga kapitalskyddsregler som för en viss tid hindrar att kapital delas ut från bolaget till dess aktieägare. Till överlåtaren, tillika aktieägaren, kan det således härledas ett tydligt likviditetsskäl. Frågan om varför någon av affärsrättsliga skäl skulle *förvärva* rätt till framtida utdelning torde däremot vara svårare att besvara. Denne förvärvare erlägger ett bestämt belopp för en rätt att mottaga framtida utdelning utan att denne har några

²⁰¹ För beskattningsåret 2010, vilket det torde varit fråga om i HFD 2011 ref. 68, uppgick den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt till 372 100 kronor. Den övre skiktgränsen uppgick till 532 700 kronor.

²⁰² Kleist 2015 s. 618.

möjligheter att påverka storleken på den framtida utdelningen. Jag ansluter mig till Kleists uppfattning avseende att en sådan transaktion skulle inrymma ett mått av spekulation även om transaktionen i sig torde kunna villkoras obligationsrättsligt, för att garantera förvärvaren avkastning på sin investering. Överlåtelsens spekulativa karaktär ger emellertid enligt min uppfattning stöd för tesen att splittringsförbudet uppfyller en viktig aktiebolagsrättslig funktion och att det finns starka skäl som talar för att dess räckvidd inskränks i så liten mån som möjligt. Precis som redogjorts för i avsnitt 3.3.2.1 var denna fråga föremål för diskussion redan vid införandet av SkbrL, enligt vilken utdelningskuponger får karaktär av löpande skuldebrev först när beslut om utdelning fattats. Icke desto mindre torde det, enligt vad som framgån i framställningen, inte föreligga något hinder i gällande rätt för att överlåta utdelningskuponger *innan* ett sådant bolagsstämmobeslut fattats. Detsamma torde gälla för motsvarande överlåtelser av rätt till framtida utdelning på aktier i avstämningsbolag, fastän sakrättsmomentet inte är beroende av skuldebrevsrättsliga regler utan istället beroende av införande i avstämningsregistret. Problemet för förvärvaren av en sådan svävande rätt blir givetvis att det, om inget annat avtalats, inte finns några garantier för att bolagsstämman faktiskt ska komma att besluta om utdelning motsvarande värdet av de förvärvade rätterna. Därutöver skulle en förvärvare säkerligen kräva avkastning för att motivera det mått av spekulation som ett förvärv av rätt till ännu ej beslutad utdelning skulle inrymma. Problematiken och osäkerheten som en sådan transaktion skulle medföra har sannolikt lett till att andra transaktionstyper i många fall valts före för att uppnå en motsvarande effekt.

6.3 Kartläggning av gällande rätt

Så som uppsatsens problemformulering lyder avser jag att besvara under vilka förutsättningar det är möjligt att avskilja rätten till utdelning från äganderätten till en aktie. Min tes är att svaret på frågan, trots det stegvisa klarläggandet som skett i rättstillämpningen, inte utesluter olika tolkningar. Med kartläggningen i det följande avsnittet avser jag att knyta ihop vad som presenterats hittills i framställningen och därmed skapa en tydlig bild av rättsläget i enlighet med den av mig tillämpade tolkningsmetoden av skattelag. I de rättsfall som referats har flera skilda områden klarlagts, dessa områden behandlas därför var för sig. Inledningsvis redogörs för *distinktionen* mellan avstämnings- och kupongbolag i fråga om möjligheten till framtida utdelningsöverlåtelser. Därutöver redogörs för hur gränsbelopp och sparutrymme för kvalificerade andelar kan utnyttjas vid sådana överlåtelser. Därefter följer en redogörelse för

det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudets *räckvidd*, sett i ljuset av kopplingen mellan civilrätten och skatterätten. Till sist redogörs för rättsverkningarna vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning på *näringsbetingade andelar*.

6.3.1 Ytterligare om distinktionen mellan avstämnings- och kupongbolag

I och med RÅ 2006 ref. 45 fastslogs det att de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning i *avstämningsbolag* följer av vad som stadgas i 42 kap. 12 § IL och att en sådan överlåtelse har skatterättslig verkan. Detta förtydligande stred mot vad som framhölls av bl.a. Melz och Gäverth under 1990-talet, gällande att möjligheten att överlåta rätt till framtida utdelning i kupongbolag ansågs utgöra ett undantag från en i övrigt gällande norm.²⁰³ Såsom Gäverth redogjorde för i SN 1996 s. 587 ansågs det vid tidpunkten för artikelns publicerande i huvudsak råda enighet om att splittringsförbudet även omfattade rätten till framtida utdelning, åtminstone i fråga om avstämningsbolag. Därutöver ansågs en sådan överlåtelse, om än i strid med splittringsförbudet, sakna all rättsverkan mot det utdelande bolaget. I RÅ 2006 ref. 45 fastslogs emellertid att så inte var fallet. Enligt min uppfattning ligger avgörandet helt i linje med neutralitets- och likabehandlingsprincipen. Om målet fått en motsatt utgång, det vill säga att utdelningsöverlåtelser från avstämningsbolag skulle beskattas hos aktieägaren, eller att dessa inte överhuvudtaget skulle vara förenliga med splittringsförbudet, skulle *särbehandlingen* kunna skapa incitament för de skattskyldiga att genom val av aktierättsligt system kunna påverka beskattningen vid särskilda transaktioner. Denna uppfattning vinner stöd av Arvidsson som betonar att det som möjligtvis är överraskande är att det tog så lång tid innan frågan klargjordes.²⁰⁴

Efter avgörandet RÅ 2009 ref. 68 står det klart att principen från RÅ 2006 ref. 45 tillämpas även i fråga om utdelning på kvalificerade aktier i ett fåmansbolag. Enligt vad som framgått av avsnitt 5.3.1 gav 2009 års avgörande upphov till en debatt i fråga om beskattningsekvenserna för de transaktioner som avgörandet ansågs möjliggöra. Eftersom såväl 2006 som 2009 års avgöranden avsåg gåvor till allmännyttiga ändamål kvarstod frågan om konsekvenserna vid överlåtelse av rätt till framtida utdelning till andra subjekt obesvarad. Osäkerheten i frågan kommer särskilt till uttryck i Gunnes artikel i och med konstaterandet att knappast någon skulle

²⁰³ Se avsnitt 3.2.2.2.

²⁰⁴ Arvidsson, 2006.

vilja ge bort och betala ut utdelning till en fysisk person utan att först ha ansökt om förhandsbesked.

6.3.2 Gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme

För frågan om de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för en fysisk person som gåvomottagare av utdelning på kvalificerade aktier rådde det oenighet i doktrin fram till avgörandena HFD 2011 ref. 24 och HFD 2011 not. 53. Av dessa avgöranden får det, åtminstone till viss del, anses klarlagt att gränsbeloppet och det sparade utdelningsutrymmet kan tillgodoräknas endast av den som vid tidpunkten för utdelningen är *ägare* till andelarna varpå utdelningen utgår. Givarens gränsbelopp och sparade utdelningsutrymme påverkas således inte av utdelning som överlåtit till annan än aktieägaren. Aktierna i de båda avgörandena var kvalificerade hos ägaren och det fastslogs av domstolen att beskattning hos mottagaren skulle ske i inkomstslaget tjänst. I båda målen skedde överlåtelser från förälder till barn, det framgår emellertid inte om det var just det faktum att aktierna hade varit kvalificerade hos såväl givare som mottagare som medförde att beskattning skulle ske i inkomstslaget tjänst för mottagaren av utdelningen. Vad Tivéus anförde i kommentaren till Melbi och Gunnes artiklar, angående att beskattningsekvenserna avgörs av gåvotagarens skattemässiga situation, kan således överensstämma med gällande rätt.²⁰⁵ Frågan om beskattningsekvenserna för en gåvomottagare hos vilken aktierna *inte* skulle vara kvalificerade får dock även efter 2011 års avgöranden anses kvarstå obesvarad. Givet uppfattningen att beskattningsekvenserna för mottagaren avgörs av dennes skattemässiga situation torde denne ta upp intäkten till beskattning i inkomstslaget tjänst endast om denne tillhör närstående krets till aktieägaren eller på annat sätt har anknytning som medför att aktierna skulle anses vara kvalificerade även hos denne. I annat fall skulle 57 kap. IL inte tillämpas överhuvudtaget. Tivéus betonar därutöver att det inte kan uteslutas att skatteflyktslagen kan komma att tillämpas i rena kringgåendesituationer av fåmansföretagsreglerna. Inte i något de fall som utgjort underlag för rättsfallsstudien har emellertid skatteflyktslagen bedömts vara tillämplig, fastän transaktionerna i vissa av målen *kan* ha genomförts i syfte att uppnå lägre beskattning för ett kollektiv av skattskyldiga.²⁰⁶ Enligt min uppfattning torde därför möjligheter till kringgåendesituationer av fåmansföretagsreglerna inte vara helt uteslutna. Gränsen för när det kan anses vara fråga om skatteflykt vid framtida utdelningsöverlåtelser har således, enligt min uppfattning, inte dragits i praxis, varför frågan alltjämt kvarstår obesvarad.

²⁰⁵ Se Tivéus, 2010, s. 222.

²⁰⁶ Jfr. avsnitt 6.2.1.

6.3.3 Splittringsförbudets räckvidd – kopplingen mellan civilrätt och skatterätt

Fastän det inte nämnts uttryckligen i skälen för de avgöranden som redogjorts för inom ramen för denna framställning torde frågan om det aktiebolagsrättsliga splittringsförbudets räckvidd spela en central roll. Av den genomförda rättsfallsstudien har jag kunnat identifiera ett flertal frågor som implicit berör splittringsförbudet och där svaren på respektive fråga likaså spelar en betydande roll i fråga om att beskriva rättsläget. Den första av dessa frågor gäller rättstillämparens *auktoritetslojalitet* till lagmotiven, enligt vad som berörts i framställningens metodavsnitt; hur förhåller sig SRN:s och HFD:s uppfattning om splittringsförbudets räckvidd till den som Lagrådet gav uttryck för i förarbetena till ABL – eller med andra ord – hur ser det historiska samspelet ut mellan lagstiftning och rättspraxis i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning? Svaret på denna fråga betraktas i det följande med Bergströms utgångspunkt, enligt vilken man bör göra en avvägning mellan de skatterättsliga, ekonomiska och civilrättsliga argument som är av betydelse vid en skatterättslig bedömning.²⁰⁷ Den andra frågan som särskilt berör splittringsförbudet är huruvida splittringsförbudet sätter en gräns för *hur lång tidsperiod* som utdelningsrätten kan avse. Den tredje och sista frågan i den del av kartläggningen som avser splittringsförbudets räckvidd är om det med ledning av de två förra frågorna är möjligt att avgöra ifall splittringsförbudet överhuvudtaget ansetts få *betydelse* för beskattningen.

6.3.3.1 Det historiska samspelet mellan lagstiftning och rättspraxis

Särskilt intressant i denna fråga är att se tillbaka på lagstiftningsarbetet bakom tidigare gällande 3 § 9 mom. 1 st. SIL, enligt vad som redogjorts för i avsnitt 4.3.2. Lagrådets starka kritik mot Regeringens förslag om att införa en bestämmelse om kapitalvinstbeskattning vid avyttring av utdelningsrätter fick följden att förslaget drogs tillbaka. Återigen spelar, enligt min uppfattning, distinktionen mellan avstämnings- och kupongbolag en avgörande roll och just denna distinktion *kan* ha medfört att förslaget kritiserades så pass hårt.²⁰⁸ Frågan är vad som inryms i Lagrådets invändning avseende att det i fråga om avstämningsbolag ansågs vara omöjligt att göra några som helst avvikelser från splittringsförbudet. Enligt min uppfattning ligger de avgöranden som hittills redogjorts för helt i linje med Lagrådets invändningar och jag kommer i det följande att förklara varför.

²⁰⁷ Se avsnitt 2.

²⁰⁸ Icke desto mindre kan behovet av en sådan regel i vissa fall kvarstå, det är något den framtida rättstillämpningen får utvisa men som jag ändå kommer att återkomma till i avsnitt 6.4.

Lagrådets invändning tar enligt min uppfattning sikte på avvikelser från splittringsförbudet som inte omfattas av det civilrättsliga undantaget i 4 kap. 40 § ABL.²⁰⁹ Det synes således länge ha stått klart att avvikelser från splittringsförbudet i fråga om avstämningsbolag medgivits för de som omfattats av 4 kap. 18 § första stycket p. 6-8 LKF. Med andra ord de som på grund av pantsättning, uppdrag eller villkor i testamente eller gåvobrev antecknats i bolagets avstämningsregister. Med hänsyn till det civilrättsliga undantaget i 4 kap. 40 § ABL förefaller det därför logiskt att Lagrådet kritiserade den av Regeringen föreslagna bestämmelsen avseende kapitalvinst vid avyttring av utdelningsrätter – denna situation medges ju inte ens av undantaget – eftersom undantaget enbart (explicit ska tilläggas) omfattar *benefika* överlåtelser som därmed inte utlöser kapitalvinstbeskattning hos överlåtaren. Behovet av en särskild reglering av onerösa överlåtelser synes därför vid en första anblick vara obefintligt.²¹⁰ SRN:s och HFD:s förhållningssätt till splittringsförbudets räckvidd i avstämningsbolag i de fall som berörts i rättsfallsstudien synes därför ligga i linje med lagmotiven. I själva verket är gällande rätt förenligt med lagmotiven såtillvida att det i avstämningsbolag endast är möjligt att genomföra benefika överlåtelser. Jag är dock av uppfattningen att denna fråga får sitt definitiva svar först när HFD avgjort ett mål avseende ett försök till *onerös* överlåtelse av rätt till framtida utdelning på aktier i ett avstämningsbolag. Fastän de lagmotiv enligt vad som berörts ovan avser äldre lagstiftning märks det att lagstiftaren inte ägnat sig åt att kodifiera praxis. Istället utgör det stegvisa klarläggandet av utdelningsöverlåtelser ett exempel på ett fall där rättsutvecklingen letts av HFD. I rättsutvecklingen synes domstolen ha lagt stor vikt vid civilrättsliga argument som talar för en viss lösning för att tillgodose behovet av rättssäkerhet. Härigenom kan domstolen sägas ha valt en lösning som kanske inte är mest *effektiv* ur fiskalisk synpunkt vid en samlad skatterättslig bedömning, på grund av civilrättens prejudicerande verkan på skatterätten.²¹¹ Att lagstiftaren inte agerat genom lagändringar tyder enligt min uppfattning på att lagstiftaren så här långt är tillfreds med rättsläget.²¹²

6.3.3.2 Tidsperioden för avskiljande av utdelning

En annan fråga som särskilt berör splittringsförbudet är huruvida splittringsförbudet sätter en yttre gräns för under *hur lång tidsperiod* som utdelningsrätten kan avse. Denna fråga har enligt min uppfattning inte kommit att prövas uttryckligen i praxis. Att Kleist så sent som 2015 givit

²⁰⁹ Jfr. Avsnitt 3.3.2.2.

²¹⁰ Att bestämmelsen i 4 kap 40 § ABL i sin tur *kan* tillåta onerösa överlåtelser återkommer jag till i avsnitt 6.4.2.

²¹¹ Jfr. Bergströms utgångspunkt i avsnitt 2.

²¹² Jfr. avsnitt 1.5.1 om lagstiftarens möjlighet att göra otillfredsställande praxis obsolet genom lagstiftning.

uttryck för uppfattningen att RÅ 2006 ref. 45 inte gav något säkert svar på om splittringsförbudet förhindrar en rätt till utdelning omfattande en femårsperiod talar för att min uppfattning delas i doktrinen.²¹³ Inte heller i RÅ 2011 ref. 24, i vilket utdelningsöverlåtelsen avsåg *några* år, prövades frågan om den civilrättsliga giltigheten av ett sådant avskiljande.²¹⁴ Fastän frågan synes oprövad i praxis torde det däremot vara möjligt att identifiera i vilka situationer SRN eller domstolen antingen godtagit en uttrycklig tidsperiod eller avfärdat en period som ansetts oförenlig med den civilrättsliga regleringen. HFD gjorde otvivelaktigt ett ställningstagande i HFD 2011 not. 53 i fråga om att det ansågs vara klart att det inte med verkan mot bolaget är möjligt att överlåta rätten till *all* framtida utdelning.²¹⁵ Draget till sin spets torde det därför vara tänkbart att, ur skillnaderna mellan framför allt RÅ 2006 ref. 45 och HFD 2011 not. 53, konstatera att RR i det förra avgörandet inte funnit skäl att anta att ett femårigt avskiljande av rätten till utdelning skulle vara oförenligt med de civilrättsliga reglerna, fastän skälen inte uttrycktes uttryckligen i domen.²¹⁶ Det faktum att HFD i 2011 not. 53, till skillnad från i RÅ 2006 ref. 45, undanröjde SRN:s förhandsbesked på grunden att någon civilrättslig bedömning av överlåtelserns giltighet inte hade berörts, talar enligt min uppfattning för att den femårsperiod som föreslogs i ansökningen till 2006 års fall betraktades som civilrättsligt giltig, trots den av rättstillämparen uttryckta avsaknaden av civilrättsliga överväganden. Med ett sådant synsätt vore det tänkbart att, mot bakgrund av avgörandena, bestämma att ett avskiljande av rätten till utdelning från äganderätten till aktien kan ske under åtminstone en femårsperiod men *inte* för all framtid. Andra författare tolkar istället domskälen som att domstolen visserligen varit av uppfattningen att transaktionerna skett i strid med splittringsförbudet men att det inte påverkat beskattningen.²¹⁷ Detta synsätt strider dock mot min tolkning eftersom att domstolen i HFD 2011 not. 53 undanröjde förhandsbeskedet just på grund av *avsaknaden* av en sådan prövning. Det vore inte *konsekvent* att i vissa fall bortse från en sådant väsentligt krav men inte i andra. Det skulle strida mot den önskade principföljsamheten i HFD:s prejudikatbildning och i längden mot förutsebarheten och rättssäkerheten för de enskilda.²¹⁸

Till stöd för min uppfattning kan jämföras *skillnaderna* i domskälen mellan HFD 2011 ref. 24 och HFD 2011 not. 53. Förutsättningarna i målen var enligt min uppfattning mycket lika; med

²¹³ Se avsnitt 5.2.1.

²¹⁴ Se avsnitt 5.4.

²¹⁵ Eller åtminstone under aktieägarens livstid.

²¹⁶ Kleist, 2015, är emellertid av uppfattningen att det därav följer att förhandsbeskedet inte ger något säkert svar på frågan.

²¹⁷ Se bl.a. Grundström, 2009, s. 276.

²¹⁸ Se det förhållningssätt till HFD:s rättspraxis som jag givit uttryck för i avsnitt 1.5.1.

skillnaden att det i HFD 2011 ref. 24 var fråga om en utdelningsöverlåtelse men i HFD 2011 not. 53 fråga om aktieöverlåtelse med förbehållet att rätten till utdelningen skulle tillkomma överlåtaren livet ut. Det senare fallet kan alltså ses som en transaktion i två steg, där aktier först överläts följt av att gåvotagaren i sin tur överlåter rätten till framtida utdelning till den ursprungliga aktieägaren. Den civilrättsliga giltigheten av en sådan transaktion torde därför inte skilja sig från en transaktion där enbart rätten till framtida utdelning överläts. Just av den anledningen kan det ses som *förvånande* att HFD i det sistnämnda avgörandet avvisade ansökningen och undanröjde förhandsbeskedet på grunden att en civilrättslig bedömning inte hade genomförts av vare sig sökanden eller SRN. Av denna grund kan man fråga sig i vilken utsträckning det ankommer på sökanden att ansvara för att utreda de civilrättsliga konsekvenserna i ansökan om ett förhandsbesked, särskilt mot bakgrund av att sådana utredningar saknades i såväl RÅ 2006 ref. 45, RÅ 2009 ref. 68 som HFD 2011 ref. 24. Denna uppfattning vinner stöd i den skiljaktiga meningen i HFD 2011 not. 53, i vilken det skiljaktiga justitierådet betonar att ett sådant krav på den sökande skulle avvika från vad som annars gäller vid domstolar och förvaltningsmyndigheter.²¹⁹ Icke desto mindre får det dock, enligt min uppfattning, anses att SRN, i förhandsbeskedet som sedan kom att undanröjas av domstolen i HFD 2011 not. 53, anslöt sig till vad som fastställdes av domstolen i HFD 2011 ref. 24. Orsaken till att HFD valde att undanröja förhandsbeskedet torde eventuellt istället kunna härledas till *tidsaspekten*. Särskilt vid en jämförelse av HFD 2011 ref. 24 och HFD 2011 not. 53 ligger det nära till hands att anta att den avgörande skillnaden låg i att aktieägaren i det förstnämnda fallet avsåg att under *några* år ge bort rätten till utdelning till sina två barn, till skillnad från i det sistnämnda fallet, i vilket aktieägaren avsåg att överlåta aktierna men förbehålla sig rätten till utdelning under *hela sin livstid*. Givet att denna omständighet låg till grund för HFD:s uttryckta avsaknad av utredning av civilrättens förenlighet med transaktionen, torde det kunna tolkas som så att *tiden* under vilken rätten till framtida utdelning överläts är avgörande för bedömningen om överlåtelsen ska anses *civilrättsligt* giltig eller inte. Precis som Tjernberg anförde i kommentaren till HFD 2011 not. 32 kan man enligt min uppfattning fråga sig varför domstolen i varken HFD 2011 ref. 24 eller HFD 2011 not. 53 tog tillfället i akt att uttrycka en *uttrycklig* princip för att, i enlighet med vad prejudikatbildningen syftar till, bidra till *vägledning* för den framtida rättstillämpningen.²²⁰

²¹⁹ Se avsnitt 5.5. En motsatt uppfattning kan dock härledas till Lundström som, visserligen utan vare sig stöd eller motivering, i en artikel baserad ett föredrag om hur skattemål hanteras i RR, ger uttryck för uppfattningen att det krävs att utredningen i målet är tillräckligt klar för att prövningstillstånd ska beviljas av RR. Se Lundström, U., ”Regeringsrättens hantering av skattemål”, *Skattenytt*, nr. 4, 2009 s. 189. I HFD 2011 not. 53 rörde det sig emellertid om ett mål som de facto beviljades prövningstillstånd, varför en bristande utredning i målet snarare borde ha medfört att det överhuvudtaget inte beviljades prövningstillstånd av HFD.

²²⁰ Se Tjernbergs kommentar i avsnitt 5.5.1.

Svaret på min fråga torde kunna överensstämma med det av Tjernberg anförda: ”domstolen aktar sig för att uttrycka den [principen] för att, i framtida fall där den tycker sig behöva frångå den, ha ett större manöverutrymme.”²²¹ Resonemanget ges ytterligare tyngd om det läses mot bakgrund av domskälen i RÅ 2009 ref. 68 i vilket RR uttalade att beskattning i enlighet med RÅ 2006 ref. 45 visserligen inte skulle framstå som konsekvent men att domstolen inte ansåg sig ha *manöverutrymme* för att, med hänsyn till RR:s generellt avfattande uttalanden i 2006 års fall, bedöma beskattningsfrågan på annat sätt. Genom att betrakta domskälen i 2009 års fall i ljuset av Tjernbergs resonemang torde det stå klart att domstolen ogärna begränsar handlingsutrymmet mer än vad som redan gjorts i praxis. Frågan om under vilken *tidsperiod* utdelningsrätten kan avse kvarstår således, enligt min uppfattning, i behov av en tydlig och principföljsam prejudikatbildning för att det ska vara möjligt att ur praxis generalisera en rättsregel.

6.3.3.3 Splittringsförbudets betydelse för beskattningen

Mot bakgrund av vad som redogjorts för under de två föregående underrubrikerna är det naturligt att försöka besvara huruvida splittringsförbudet varit av betydelse för beskattningen och om det aktierättsliga systemet varit avgörande för bedömningen av överlåtelsernas civilrättsliga giltighet. Precis som nämnts ovan saknas i majoriteten av de avgöranden som har redogjorts för en *uttrycklig* prövning av transaktionernas civilrättsliga giltighet; istället har domstolen avgjort med ledning av 42 kap. 12 § och därvid funnit att utdelningen ska tas upp till beskattning av den som kan disponera över den vid utdelningstidpunkten. Precis som framgått i avsnittet ovan torde dock domstolen ha beaktat transaktionernas civilrättsliga giltighet, fastän det inte uttryckts explicit i domskälen. Enligt vad som framgått i avsnitt 6.3.1 tydliggjordes i RÅ 2009 ref. 68 att distinktionen mellan kupong- och avstämningsbolag inte påverkade principen om vem som ansågs vara rätt skattesubjekt. Icke desto mindre finns det skäl att ifrågasätta om inte domstolen, enligt vad som framgår av domskälen, ansett det aktierättsliga systemet påverka utgången i målen. I HFD 2011 ref. 24 fastställde HFD visserligen SRN:s förhandsbesked, men i förening med tillägget att domstolen i övrigt gjorde samma bedömning som i RÅ 2009 ref. 68, så vitt avsåg att utdelningen skulle betalas ut mot överlämnande av utdelningskupong. Tillägget väcker frågan om hur bedömningen skulle påverkats om det istället varit fråga om utdelning på aktier i ett avstämningsbolag. Jag kan dock inte finna någon omständighet i målet som skulle strida mot splittringsförbudet i ett avstämningsbolag; gåvotagarna i 2011 års fall omfattades ju explicit av 4 kap. 40 § ABL precis som i 2009 års fall. Sannolikt valde domstolen,

²²¹ Tjernberg, 2016, s. 60.

återigen för att försäkra sig om ett framtida manöverutrymme, även i denna fråga att inte uttryckligen ta ställning till *hur* en motsvarande överlåtelse från ett avstämningsbolag hade bedömts.

Sammantaget får splittringsförbudet därför anses ha betydelse för beskattningen. Särskilt undanröjandet av förhandsbeskedet i HFD 2011 not. 53 talar för att domstolen i målet, till skillnad mot vad som anförts i doktrin, tagit hänsyn till den civilrättsliga regleringen i fråga om möjligheterna till överlåtelse av rätt till framtida utdelning men möjligen säkrat ett visst manöverutrymme för att säkra en större tolkningsfrihet inför framtida avgöranden. Distinktionen mellan avstämnings- och kupongbolag synes emellertid medföra att det aktierättsliga systemet *kan* ha viss påverkan på de inkomstskatterättsliga konsekvenserna vid sådana överlåtelser. Utdelningskuponger torde erbjuda mer generösa möjligheter till överlåtelser än vad som medges för utdelning på aktier i avstämningsbolag enligt undantaget i 4 kap. 40 § ABL. Icke desto mindre torde båda alternativen, särskilt i fråga om bolag vars ägare beskattas enligt 57 kap. IL, möjliggöra transaktioner i syfte att minska skatten för ett kollektiv av ägare och utdelningsmottagare, utan omedelbart hinder av skatteflyktslagen.

6.3.4 Överlåtelse av utdelning på näringsbetingade andelar

Frågan om beskattningsekvenserna för överlåten utdelning på aktier som utgör näringsbetingade andelar har i framställningen enbart berörts i ett fall, HFD 2012 not. 32. Icke desto mindre bidrar avgörandet till det stegvisa klargörandet av rättsläget i fråga om utdelningsöverlåtelser. Precis som med gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme kan den skattefrihet som kapitalvinst och utdelning på näringsbetingade andelar berättigar till endast utnyttjas av den som är *ägare* till de andelar på vilka utdelningen utgår. Eftersom det mottagande bolaget enligt ansökningen om förhandsbesked inte var ägare till andelarna är det logiskt att SRN och HFD inte fann någon grund för att undanta bolaget från beskattning av utdelningen. Detta ligger väl i linje med principen att den överlåtna utdelningen beskattas hos mottagaren beroende på dennes skattemässiga situation och därför oberoende av huruvida andelarna i sig är näringsbetingade hos ägaren. Värt att betona är dock att det inte heller i detta avgörande ifrågasattes huruvida transaktionen var förenlig med civilrättsliga regler. Vad som dessutom åskådliggörs i fallet är hur en tydlig inkomstskatterättslig reglering minskar det tolkningsutrymme som varit utmärkande för andra avgöranden i framställningen. I detta fall ger lagstiftningen i 24 kap. IL tydlig vägledning, vilket kan belysas med att de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för mottagaren i fallet bedömdes helt i enlighet med vad som anfördes Grundström redan år 2009, tre år innan

frågan kom att prövas av HFD. Att legalitetsprincipen i fallet i fråga varit till nackdel för den skattskyldige, enligt vad som anförs av Tjernberg, visar enligt min uppfattning på ett fall där det tydligt inte föreligger några, åtminstone skattemässiga, skäl att överlåta rätten till framtida utdelning. För att betrakta avgörandet mot bakgrund av Bergströms resonemang, enligt vad som redogjorts för i avsnitt två, utgör avgörandet ett tydligt exempel på ett fall där den skattskyldige, till sin egen nackdel, valt ett förfarande som är *mindre* lyckat ur skattesynpunkt.²²² Motsatsvis förefaller det därför logiskt att legalitetsprincipen likaså kan möjliggöra förfaranden som är *mer* lyckade ur skattesynpunkt.

6.4 Fall som inte omfattas av kartläggningen

Fastän HFD under de senaste tio åren stegvis klarlagt rättsläget i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning kvarstår enligt min uppfattning ett antal frågor att besvara innan kartläggningen, av i vilken utsträckning det är möjligt att överlåta en sådan rätt, är fullständig. Jag kommer därför i det följande avsnittet behandla tänkbara fall, av vilka vissa har tangerats företrädesvis i doktrin och till viss del i lagmotiven, som inte avgjorts av domstol. Följaktligen är detta avsnitt baserat på en mer begränsad kvantitet av rättskällor av lägre rättskällevärde än analysavsnittet i övrigt varför jag vill understryka att de resonemang som framförs inte avser att beskriva gällande rätt, utan istället utgör en ansats till att *föreslå* hur framtida rättsfrågor kan komma att avgöras i rättstillämpningen, mot bakgrund av min utgångspunkt för tolkning av skattelag och hur kartläggningen i övrigt ser ut. De frågor jag väljer att redogöra för är sådana vars svar torde vara av vikt för den framtida rättstillämpningen. Min tes, för att dra det till sin spets, är att rättsläget så som det ser ut idag torde kunna ge upphov till spridningseffekter i form av mer eller mindre komplicerade transaktioner företrädesvis i skatteundandragande syfte, särskilt med avseende på att skatteflyktslagen inte ansetts tillämplig i något av fallen i rättsfallsstudien. De transaktioner jag beskriver kan komma att vara antingen benefika eller onerösa och behandlas nedan var för sig.

6.4.1 Ytterligare om benefika utdelningsöverlåtelser

I enlighet med vad som belysts i avsnitt 6.2.1 kan det slojade gåvoskatteavdraget komma att ge upphov till en ökning av *benefika* överlåtelser av rätt till framtida utdelning. En ytterligare lagändring, som visserligen både ligger längre fram i tiden och är av mer osäker karaktär, men icke desto mindre kan komma att påverka antalet överlåtelser av detta slag, är resultatet av 3:12-

²²² Även Tjernberg ger uttryck för legalitetsprincipens ”andra sida” i Tjernberg, 2003.

utredningen vilken just nu ser över beskattningen av utdelning och kapitalvinster för ägare till fåmansföretag. En strängare beskattning av ägarna till sådana företag torde kunna medföra en ökning av transaktioner i likhet med de i HFD 2011 ref. 24. En hårdare beskattning av ägaren kanske kan medföra att denne istället i större utsträckning ser till ett kollektivs totala beskattning och därför, enligt min teori om syftet med transaktionen i 2011 års fall, överlåter rätt till framtida utdelning till inte lika hårt beskattade familjemedlemmar.

Därutöver vore det intressant att se ett avgörande i ett fall där rätten till framtida utdelning på aktier i ett svenskt aktiebolag överläts till ett *utländskt* skattesubjekt som antingen är lägre beskattat eller helt skattebefriat. Fastän det ligger utom ramen för framställningen i övrigt och därför har utelämnats från praxisavsnittet vill jag nämna HFD 2015 not. 40, i vilket frågan rörde om det ansågs möjligt att med skatterättslig verkan avstå utdelning från aktier i ett svenskt bolag som ägdes via en trust med säte på Malta. Sökanden i ett ärende hos SRN var stiftare till en trust och hade avsikten att låta trusten till förmån för hans barn avstå från 60 procent av rätten till viss utdelning som skulle komma att lämnas till trusten från ett svenskt bolag vars aktier, om de skulle ha ägts direkt av sökanden och inte via trusten, hade utgjort kvalificerade andelar hos sökanden. Sökanden ställde frågor till SRN som rörde huruvida detta skulle kunna ske utan inkomstskatterättsliga konsekvenser för honom. HFD framhöll att förhandsbesked som gäller hur utbetalningar från utländska rättsbildningar ska behandlas måste byggas på ett tillförlitligt underlag och att det i detta fall endast fanns en översiktlig och inte i alla delar konsekvent beskrivning av villkoren för trusten. I avsaknad av sådan utredning undanröjdes förhandsbeskedet och ansökan avvisades.²²³

Med HFD 2015 not. 40 vill jag, snarare än att fortsätta diskutera avsaknaden av en civilrättslig utredning i ansökningsen om förhandsbesked, belysa att sökandens syfte med ansökan *kan* ha varit att få ett svar hur en utländsk rättsbildning skulle kunna utnyttjas i en transaktion där rätten till framtida utdelning överläts. Om det visar sig att vi går mot en trend där antalet överlåtelser, både av den ifrågavarande typen och även till svenska skattesubjekt, ökar och anses ske i strid med lagens syfte, kommer lagstiftaren sannolikt ställas inför att antingen acceptera överlåtelser i strid med lagmotiven eller reagera genom lagändringar och på så sätt förhindra framtida, oönskade transaktionskonstruktioner.

²²³ HFD 2015 not 40, s. 1 f.

6.4.2 Onerösa utdelningsöverlåtelser

Fastän onerösa utdelningsöverlåtelser inte berörts i framställningens rättsfallsstudie torde det, mot bakgrund av vad som redogjorts för i avsnitt 4.3.5, ha förutsatts av lagstiftaren att sådana överlåtelser skulle kunna förekomma, under förutsättning att de är civilrättsligt giltiga. Det får dock antas att lagstiftaren ursprungligen inte förutsatt att utdelningskuponger skulle komma att överlåtas i någon större utsträckning. Enligt min uppfattning skulle det, för att få ihop systematiken i lagstiftningen, sannolikt krävas särskild reglering för kupong- respektive avstämningsbolag eftersom de aktierättsliga systemen synes erbjuda olika omfattande möjligheter till utdelningsöverlåtelser. Så som rättsläget har kommit att utvecklas till idag kvarstår därför frågan om rättstillämparen kan komma ställas inför att fälla avgöranden som inte överensstämmer helt med lagmotiven.²²⁴ Kanske är det just denna insikt som ligger till grund för avsaknaden av uttryckliga principer i den praxis som behandlar utdelningsöverlåtelser generellt.

Det torde emellertid stå klart att den som är civilrättslig ägare till en *utdelningskupong* är skattesubjekt för utdelningen kupongen berättigar till, oavsett på vilket sätt äganderätten av utdelningskupongen övergått. De skuldebrevsrättsliga reglerna som redogjorts för i avsnitt 3.3.2.1 kan visserligen, beroende på när i tiden kupongerna överlåts, påverka frågan om förvärvarens sakrättsliga skydd men utgör emellertid för den sakens skull inget hinder för överlåtelserns *civilrättsliga* giltighet. Kanske är det därför den skuldebrevsrättsliga aspekten av kupongöverlåtelser har givits så pass lite utrymme i såväl lagmotiv som praxis och doktrin i fråga om överlåtelser av rätt till framtida utdelning. Eftersom det härmed torde vara klarlagt att det är möjligt att i ett kupongbolag överlåta rätten till framtida utdelning mot vederlag, kvarstår frågan om hur överlåtare av en sådan rätt ska beskattas för försäljningen. Med hänsyn till vad som redogjorts för om 42 kap. 13 § IL, en bestämmelse som enligt ordalydelsen gäller kapitalvinstbeskattning på vinst på utdelningskupong som innehas av annan än aktieägaren men överlåts vidare, framstår det som egendomligt att en motsvarande bestämmelse om kapitalvinstbeskattning av utdelningsrätter – åtminstone utdelningsrätter i form av överlåtna utdelningskuponger – inte har införts.

Vad avser utdelning på aktier i kupongbolag ger lagtexten och doktrin en tydlig bild av de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för såväl överlåtare som om förvärvaren i sin tur över-

²²⁴ Denna uppfattning delas av Grundström, 2009, s. 279. Jfr. också Gunne som menar att domstolen redan i RÅ 2009 ref. 68 inte lyckats få ihop ett avgörande med systematiken i lagstiftningen, se Gunne, 2009, s. 1105.

låter rätten till utdelning vidare. Det faktum att lagtexten uttryckligen stadgar de inkomstskatterättsliga konsekvenserna för en utdelningsrätt omfattande mer än ett utdelningstillfälle talar dessutom för att lagstiftaren åtminstone inkomstskatterättsligt godtagit en sådan typ av transaktion. Huruvida en sådan transaktion är giltig eller ej faller, enligt vad som framgått ovan, tillbaka på den civilrättsliga regleringen.²²⁵ Med hänsyn till civilrättens prejudicerande verkan på skatterätten menar jag dock att 42 kap. 13 § IL, oavsett om det ligger i linje med lagmotiven eller ej, omfattar utdelningsrätter i såväl kupong- som avstämningsbolag. Tivéus och Jacobsson berör i fråga om paragrafens räckvidd enbart överlåtelse av *kupong* utan aktie. Med hänsyn till dels vad som anförts hittills i framställningen och dels lagtextens ordalydelse finner jag emellertid inget skäl att undanta de inkomstskatterättsliga konsekvenserna av civilrättsligt giltiga överlåtelser av utdelningsrätter på aktier i ett *avstämningsbolag* från regleringen i 42 kap. 13 § IL.

I avstämningsbolag får det av vad som stadgas i 4 kap. 40 § ABL anses följa att rätten till framtida utdelning endast kan överlåtas genom *benefika* transaktioner till särskilt *preciserade* mottagare. Enligt vad som redogjorts för i avsnitt 3.3.2.2 torde det dock följa av 4 kap. 41 § ABL att utbetald utdelning, till någon som visserligen *inte* uppfyller villkoren enligt den paragraf i LKF vilken 4 kap. 40 § ABL hänvisar till, men som trots det har antecknats i avstämningsregistret, *kan* ha bolagsrättslig verkan om inte bolaget eller den centrala värdepappersförvaltaren är i ond tro.²²⁶ I en situation där en aktieägare i ett avstämningsbolag mot vederlag överlåter rätt till framtida utdelning torde det därmed vara *möjligt* att anteckna förvärvaren av utdelningsrätten i avstämningsregistret och med bolagsrättslig verkan låta utdelningen betalas ut till förvärvaren, som i sin tur beskattas för mottagen utdelning. En sådan överlåtelse kan således vara obligationsrättsligt giltig mellan aktieägaren och förvärvaren och sakrättsligt giltig för bolaget. Den avgörande rättsfrågan i ett sådant fall skulle sannolikt handla om huruvida bolaget, vars aktier utdelningen utgått på, *eller* den centrala värdepappersförvaltaren kan ha ansetts varit i god tro. Givet att så är fallet torde därför ett obligationsrättsligt giltigt avtal om överlåtelse av rätt till framtida utdelning även i ett avstämningsbolag kunna få bolagsrättslig

²²⁵ Se avsnitt 6.3.3.3.

²²⁶ Kleist formulerar sig istället som att: ”Om en rätt till enbart utdelning [i ett avstämningsbolag] som förvärvats genom oneröst fång inte kan göras gällande mot bolaget, *kan* detta få till följd att överlåtelserna inte heller ges skatterättslig verkan. Det är *möjligt* att överlåtare i så fall skulle bli beskattad för utdelningen.” (kursivering tillagd) Kleist, 2015, s. 622.

verkan. De inkomstskatterättsliga konsekvenserna för en sådan överlåtelse torde sannolikt överensstämma med de för en motsvarande överlåtelse i ett kupongbolag, varför 42 kap. 13 § skulle vara tillämplig. Ett HFD-avgörande i en sådan fråga skulle därför troligen kräva en uttrycklig prövning av transaktionens civilrättsliga giltighet. I ett sådant avgörande vore det därför oundvikligt för HFD att tydligare uttrycka de principiella begränsningarna för en sådan typ av överlåtelse vilket i sin tur skulle bidra till en allt mer *fullständig* klarläggning av rättsverkningarna vid framtida utdelningsöverlåtelser.

Sammantaget torde det således vara möjligt att i såväl kupong- som avstämningsbolag överlåta rätten till framtida utdelning mot vederlag. Enligt vad som framgått i avsnitt 6.2 medför sannolikt *osäkerheten* för förvärvaren i en sådan transaktion att intresset är mycket begränsat, varför jag inte förväntar mig att frågan kommer att prövas inom den närmsta framtiden. Icke desto mindre får det härmed anses klarlagt att en sådan typ av transaktion alltjämt är möjlig, både civil- och skatterättsligt. Det ligger även väl i linje med det faktum att valet av aktierättsligt system inte ska påverka de skattskyldigas handlingsalternativ.

7. Sammanfattande slutsatser

Rätten till framtida utdelning tillkommer den som har rätt till utdelningen när den kan disponeras och denne ska enligt inkomstskatterättsliga bestämmelser ta upp utdelningen till beskattning. Underförstått omfattar de inkomstskatterättsliga bestämmelserna den som *civilrättsligt* har rätt till utdelningen när den kan disponeras. Med andra ord tycks den skatterättsliga bedömningen följa den civilrättsliga, fastän HFD synes ha varit försiktig med att definiera *hur* den civilrättsliga bedömningen ska göras och vilka krav som ställs på de skattskyldiga i fråga om ansvaret för en sådan bedömning. Rättsläget är således i viss mån oklart i fråga om vart civilrätten drar en gräns för *när* överlåtelser av rätt till framtida utdelning ska anses vara förenliga med lagstiftningen. Den som civilrättsligt har rätt till utdelningen när den kan disponeras är antingen *innehavaren* av en utdelningskupong eller för avstämningsbolag den som, i första hand, är *registrerad* i ett avstämningsregister hos en central värdepappersförvaltare. För innehavare av utdelningskuponger torde möjligheterna till omsättning av rätten till framtida utdelning vara mer omfattande än motsvarande möjligheter till omsättning av utdelningsrätter på aktier i avstämningsbolag. En principiell gränsdragning av transaktionernas civilrättsliga giltighet har emellertid inte uttalats i praxis varför en sådan gränsdragning får lämnas åt den fram-

tida rättstillämpningen. Det står dock klart att civilrätten i fråga om överlåtelse av rätt till framtida utdelning har en prejudicerande verkan på skatterätten och att transaktioner som saknar civilrättslig giltighet därmed *inte* heller bör godtas skatterättsligt.

Frågan om *hur* en förvärvare av en utdelningsrätt beskattas för lämnad utdelning avgörs av dennes skattemässiga situation. Ett skattebefriat subjekt tar således inte upp utdelningen till beskattning, oberoende av på vilket sätt rätten till utdelning har övergått. För ett skattskyldigt subjekt som förvärvat rätten till utdelning på en aktie som hos ägaren är kvalificerad torde 57 kap. IL tillämpas ifall andelen skulle ansetts vara kvalificerad även hos förvärvaren. En förvärvare hos vilken andelen skulle anses vara kvalificerad tar därför upp utdelningen till beskattning i sin helhet i inkomstslaget tjänst, givet att denne inte genom aktieinnehav kan utnyttja gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme. Det har dock inte uttryckts explicit hur en skattskyldig förvärvare hos vilken andelen *inte* skulle vara kvalificerad ska beskattas även om det kan antas att denne istället skulle ta upp utdelningen till beskattning i inkomstslaget kapital. Denna fråga kan förhoppningsvis få sitt svar i den framtida rättstillämpningen. Sparad utdelningsutrymme och gränsbelopp kan endast utnyttjas av den som *äger* andelen på vilken utdelningen utgår. Motsvarande princip gäller för utdelning som utgår på andel som är näringsbetingad hos *ägaren* men inte hos förvärvaren.

Domstolens försiktighet i fråga om principföljsamhet i rättstillämpningen *kan* ha medfört tolkningssvårigheter i fråga om hur lång period rätten till framtida utdelning kan avse. Icke desto mindre är det möjligt att ur skillnader i domskälen i rättsfallsstudien identifiera ställningstaganden som åtminstone till viss del klarlagt rättsläget. Rätten till framtida utdelning kan överlåtas för en period om åtminstone fem år under förutsättning att det civilrättsligt är möjligt att genomföra en sådan transaktion. Därav följer att det endast är den *civilrättsliga* giltigheten som sätter en yttre gräns för hur lång tid rätten till framtida utdelning kan avse. En överlåtelse som sträckt sig över överlåtarens hela livstid har inte ansetts vara civilrättsligt giltig. Det torde därför vara möjligt att överlåta rätten till framtida utdelning för en period längre än fem år, givet att det kan visas att en sådan transaktion äger civilrättslig giltighet. För att tillgodose behovet av förutsebarhet och rättssäkerhet för de enskilda finner jag det därför befogat att uttrycka en önskan om tydligare principiella ställningstaganden avseende den ifrågavarande gränsdragningen.

Civilrättsligt är det möjligt att med sakrättslig verkan för bolaget och med obligationsrättslig verkan för aktieägaren att överlåta rätt till framtida utdelning i såväl avstämnings- som kupongbolag. Denna rätt omfattar såväl av stämman beslutad utdelning som utdelning som ännu inte beslutats. En sådan överlåtelse torde även kunna ha såväl sakrättslig som obligationsrättslig verkan vid *onerösa* överlåtelser av en sådan rätt. Förutsättningarna för under vilka omständigheter onerösa överlåtelser är möjliga torde dock skilja sig mellan avstämnings och kupongbolag. För avstämningsbolag krävs att den centrala värdepappersförvaltaren och bolaget är i god tro i fråga om ett den som införts i avstämningsregistret uppfyller rekvisiten i 4 kap. 40 § ABL. Kontrollen av en sådan transaktion i ett *börsnoterat* bolag torde vara i stort sett ogenomförbar varför såväl bolaget som den centrala värdepappersförvaltaren sannolikt skulle vara i god tro i händelse av en sådan onerös utdelningsöverlåtelse. Överlåtelser på grund av likviditetsskålet skulle emellertid snarare förekomma i mindre bolag där *ägaren* är i behov av förstärkt likviditet, varför denne därmed heller inte skulle vara i god tro i fråga om en sådan överlåtelse.

Möjligheterna till *onerösa* överlåtelser av rätt till framtida utdelning tycks emellertid ha *försvårats* av lagstiftaren. För avstämningsbolag å ena sidan hämmar 4 kap. 40 § ABL möjligheterna att med sakrättslig verkan överlåta rätten till utdelning på annat sätt än genom benefika överlåtelser. För kupongbolag å andra sidan har man genom regleringen av kupongernas skuldebrevsrättsliga karaktär om inte förbjudit så åtminstone kraftigt försvårat möjligheterna till sakrättsligt skyddade onerösa överlåtelser innan beslut om utdelning fattats av bolagsstämman. I den mån det väl är möjligt att mot vederlag överlåta utdelningsrätter i såväl kupong- som avstämningsbolag beskattas överlåtaren så som för mottagen utdelning. I det fall förvärvaren i sin tur överlåter rätten vidare tillämpas 42 kap. 13 § IL i fråga om beskattningen.

Mot bakgrund av vad som anförts hittills framstår det som mindre troligt att vi kan vänta oss en ökning av onerösa utdelningsöverlåtelser framöver. Däremot är det mer troligt att antalet benefika överlåtelser kan komma att öka just på grund av ett förändrat rättsläge i övrigt. Vad gäller den typen av benefika överlåtelser som kan härledas till gåvor till allmännyttiga ändamål får rättsläget anses vara tillräckligt klarlagt för att ägare av aktier i såväl avstämnings- som kupongbolag, utan osäkerhet om de inkomstskatterättsliga konsekvenserna, kan överlåta rätten till framtida utdelning direkt till ett allmännyttigt ändamål istället för att först realisera utdelningen på aktieägarnivå. Det aktierättsliga systemet synes i det avseendet spela en mycket begränsad roll, vilket i stor mån tillgodoser önskemålet om neutralitet och likabehandling. För benefika överlåtelser i syfte att istället minska det totala skatteuttaget hos ett kollektiv synes rättsläget

tillåta sådana transaktioner under vissa omständigheter och utan hinder av skatteflyktslagen. För benefika överlåtelser som genomförs i syfte att skapa en skatteförmån kan vi tala om förfaranden där de skattskyldiga kan *välja* handlingsalternativ som är *mer* lyckade ur skattesynpunkt och därför ges incitament till att skapa rättsförhållanden för att skatteanpassa en transaktion. Den framtida rättstillämpningen får emellertid utvisa hur i hur stor utsträckning det är möjligt att utnyttja sådana typer av transaktioner.

Sannolikt är möjligheterna till, och intresset av, att mot vederlag överlåta rätt till framtida utdelning så pass begränsat att det inte finns tillräckligt starka skäl att lagstifta om hur en kapitalvinst på en sådan överlåtelse ska beskattas. Istället är det enligt min uppfattning fråga om för lagstiftaren att, med hänsyn till de spridningseffekter gällande rätt riskerar att orsaka, tydligt ta ställning till i vilken mån det ska vara möjligt att ge bort rätten till framtida utdelning. Ett sådant ställningstagande torde vara nödvändigt för att förebygga otillfredsställande avgöranden i *strid* med lagmotiven och till *nackdel* för det fiskala syftet.

Källförteckning

Avgöranden från svenska domstolar

Högsta domstolen

NJA II 1936 s. 100

Högsta förvaltningsdomstolen

HFD 2011 ref. 24

HFD 2011 not. 53

HFD 2012 not. 32

HFD 2015 not. 40

Regeringsrätten

RÅ 1991 not. 375

RÅ 1992 ref. 76

RÅ 2004 ref. 1

RÅ 2006 ref. 45

RÅ 2007 not. 161

RÅ 2009 ref. 68

Kammarrätterna

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 20 september 2001 (mål nr 3788-1999)

EU-rätt

Sekundärrätt

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 *om marknader för finansiella instrument* och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EEG. Samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG. Publ. i Europeiska unionens officiella tidning, L145, 47 årgången, 2004-04-30.

Offentligt tryck

Propositioner

Regeringens proposition 1975:103 *Med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*

Regeringens proposition 1989/90:110 *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*

Regeringens proposition 1993/94:50 *Fortsatt reformering av företagsbeskattningen*

Regeringens proposition 1999/2000:2 *Inkomstskattelagen*

Regeringens proposition 2002/03:96 *Skattefri kapitalvinst och utdelning på näringsbetingade andelar*

Regeringens proposition 2004/05:85 *Ny aktiebolagslag*

Statens offentliga utredningar

SOU 1975:77 *Allmän skatteflyktsklausul*

Motioner

Motion till riksdagen 2015/16:2252 *Bevarande och utveckling av gåvoskatteavdraget*

Litteratur

Andersson, M., Saldén Enérus, A., Tivéus, U., *Inkomstskattelagen : En kommentar*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2015

Arvidsson, R., ”Benefik överlåtelse av aktieägarers rätt till utdelning”, *Svensk Skattetidning*, nr 10, 2006, s. 779-785

Bergström, S., *Ogiltighet ur civilrättslig och skatterättslig synvinkel*, Stockholm: Liber Förlag, 1984

Bergström, S., *Skatter Och Civilrätt : En Studie Över Användningen Av Civilrättsliga Termer I Skatterättsliga Sammanhang*, Stockholm: Liber Förlag, 1978

Ceije, K., ”Väsentlig anknytning – ytterligare tio år med rättspraxis från HFD”, *Skattenytt*, Akademisk årsskrift, 2012, s. 71-97

Dahlberg, M., ”Om principer vid tolkningen av skattelag”, *Skattenytt*, nr 11, 2004, s. 664-666

Elgebrandt, E., *Ägande och värde av utsläppsrätter och andra liknande handelsobjekt : En sakrättslig, redovisningsrättslig och skatterättslig studie*, Stockholm: Jure Förlag, 2012

Grundström, K-J., ”Överlåtelse av framtida rätt till utdelning i 3:12-bolag”, *Skattenytt*, nr 5, 2009, s. 273-281

Gunne, C., Eriksson, L., Stenman, O., Jonsson, L., Baran, M., Hases, P., Perman Borg, E., Bækkevold, A., *Lexino : Inkomstskattelagen*, Karnov Group Sweden AB, 2016

Gunne, C., ”Gåva av utdelningsrätt på kvalificerade aktier till fysisk person”, *Svensk Skattetidning*, nr 10, 2009, s. 1098-1104

Gäverth, L., ”Beskattning av utdelning till annan än aktieägare (eller kuponginnehavare)”, *Skattenytt*, nr. 10, 1996, s. 587-603

Hiort af Ornäs, L., *Skatterätt*, Stockholm: Liber, 2013

Hultqvist, A., *Legalitetsprincipen Vid Inkomstbeskattningen*, Stockholm: Juristförlaget, 1995

Kellgren, J., *Mål Och Metoder Vid Tolkning Av Skattelag : Med Särskild Inriktning På Användning Av Förarbeten*, Uppsala: Iustus, 1997

Kleist, D., ”Allokering av utdelningsinkomster i samband med aktielån och överlåtelse av rätt till framtida utdelning”, *Skattenytt*, nr 9, 2015, s. 603-627.

Kristoffersson, E., ”Att använda prejudikat och annan rättspraxis i rättstillämpningen”, *Svensk Skattetidning*, nr 10, 2011, s. 835-849

Lodin, S., Lindencrona, G., Melz, P., Silfverberg, C., Simon-Almendal, T., *Inkomstskatt : En Läro- Och Handbok I Skatterätt*, Lund: Studentlitteratur, 2015

Lundström, U., ”Regeringsrättens hantering av skattemål”, *Skattenytt*, nr 4, 2009, s. 188-192

Melbi, I., ”Gåva av rätt till utdelning på kvalificerade andelar”, *Svensk Skattetidning*, nr 10, 2009, s. 1093-1097

Melz, P., ”Lagtolkningsmetoder – synpunkter i anledning av ett rättsfall om subjektiv skattskyldighet för ränteintäkter”, *Skattenytt*, nr. 11, 1992, s. 613-620

Melz, P., ”Val mellan olika normtyper i rättstillämpningen – RÅ 2004 ref. I som illustration”, *Vänbok till Per Anclow*, Uppsala: Iustus, 2004

Nerep, E., Samuelsson, P., *Lexino : Aktiebolagslagen*, Karnov Group Sweden AB, 2015

Olsen, L., ”Rättsvetenskapliga perspektiv”, *Svensk Juristtidning*, nr 2, 2004, s. 105-145

Peczenik, A., *Vad är rätt? : om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation*, Stockholm: Fritze, 1995

Persson, I., *Lexino : Lag (1936:81) om skuldebrev*, Karnov Group Sweden AB, 2014

Roos, C. M., *Avtal och rösträtt*, Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1969

Ross, A., *Om ret og retfærdighed : en indførelse i den analytiske retsfilosofi*, Köpenhamn: Nyt nordisk forlag Arnold Busck, 1953

Sandgren, C., "Vad är rättsvetenskap?", *Festskrift till Peter Siepel*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2006

Sandström, T., *Svensk Aktiebolagsrätt*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2015

Simon-Almendal, T., "Civilrättens betydelse för skatterättsliga bedömningar och tvärt om. Eller vad är karta, vad är verklighet?" *Juridisk Tidskrift*, nr 3, 2012/2013, s. 598-619

Sundkvist, S., "När kan utdelning av rätt till utdelning på kvalificerade aktier lämnas i gåva?" *Skattenytt*, nr 1-2, 2010, s. 68-71

Tikka, K. S., "Om principer vid tolkningen av skattelag", *Skattenytt*, nr 11, 2004, s. 656-663

Tivéus, U., Jacobsson, S., *Skatt På Finansiella Instrument*, Stockholm: Norstedts Juridik, 2013

Tivéus, U., "Ytterligare om beskattning vid gåva av utdelningsrätt på kvalificerade aktier – en kommentar till en kommentar till nya rättsfall", *Svensk Skattetidning*, nr 2, 2010, s. 218-222

Tjernberg, M., "Högsta förvaltningsdomstolen och principföljsam prejudikatbildning i skattemål", *Skattenytt*, nr 1-2, 2016, s. 42-67

Tjernberg, M., "Regeringsrättens strikta lagtolkning", *Skattenytt*, nr 1, 2003, s. 14-22

Virin, N., *Analys: Rättsverkningar av partiella aktieöverlåtelser kartläggs ytterligare*, Karnov Group Sweden AB, 2011

Wahlgren, P., "Syfte och nytta med rättsvetenskapliga arbeten", *Svensk Juristtidning*, nr 3, 2002, s. 293-303

